זוהר, פרשת וישלח

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף קסה עמוד ב

וישלח יעקב מלאכים וגו׳. רבי יהודה פתח, (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, האי קרא אוקמוה חברייא, דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא, מיד אזדמן בהדיה יצר הרע, דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר, כמה דאת אמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ, מאי חטאת רובץ, דא יצר הרע, ודוד הכי נמי קרייה חטאת, דכתיב (תהלים נא ו) וחטאתי נגדי תמיד, בגין דאיהו עביד ליה לבר נש כל יומא למחטי קמי מריה, ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש לעלמין.

ויצר הטוב אתי לבר נש מיומא דאתי לאתדכאה, ואימתי אתי בר נש לאתדכאה, כד איהו בר תליסר שנין, כדין אזדווג בר נש בתרווייהו, חד מימינא וחד משמאלא, יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא, ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן, ואינון משתכחין תדיר בהדיה דבר נש, אתי בר נש לאתדכאה, ההוא יצר הרע אתכפיא קמיה, ושליט ימינא על שמאלא, ותרווייהו מזדווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחוי דהוא עביד, הה״ד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

רבי אלעזר, מוקים ליה להאי קרא ביעקב, דקב״ה אזמין בהדיה מלאכין משריין ממנן, בגין דהא איהו אתי שלים בשבטין עלאין כלהו שלמין כדקא יאות כמה דאתמר, (דכתיב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהי״ם ואתמר, והכא כיון דאשתזיב מניה דלבן והא אתפרש מניה, כדין אזדווגת עמיה שכינתא, ואתו משריין קדישין לסחרא ליה, וכדין

דף קסו עמוד א

ויאמר יעקב כאשר ראם וגו׳, ומאינון מלאכין שדר ליה לעשו, הה״ד וישלח יעקב מלאכים, מלאכים ממש הוו ודאי.

פתח רבי יצחק ואמר, כתיב (תהלים לד ח) חונה מלאך יהו״ה סביב ליראיו ויחלצם, הא אוקמוה, אבל באתר חד כתיב כי מלאכיו יצוה לך, מלאכיו סגיאין, והכא חד, דכתיב חונה מלאך יהו״ה סביב ליראיו ויחלצם, אלא כי מלאכיו יצוה לך, אלין שאר מלאכין, מלאך יהו״ה סביב דא שכינתא, כמה דאת אמר (שמות ג ב) וירא מלאך יהו״ה אליו בלבת אש מתוך הסנה, ובגין כך חונה מלאך יהו״ה סביב ליראיו, לאקפא ליה בכל סטרין, בגין לשזבא ליה, וכד שכינתא שריא בגויה דבר נש, כמה משריין קדישין כלהו אזדמנו לתמן.

תא חזי כד דוד מלכא אשתזיב מאכיש מלך גת, כדין אמר האי, בגין דשכינתא סחרא ליה, ואשתזיב מנייהו מאכיש ומעמיה כל אינון דאתקיפו (נ״א דאקיפו) ביה, מה כתיב (שמואל א כא יד) ויתהולל בידם, אמאי ויתהולל, וישתגע מבעי ליה, כמה דאת אמר (שמואל א כא טז) כי הבאתם את זה להשתגע עלי, אלא אהדר על ההוא מלה דאמר דוד בקדמיתא, דכתיב (תהלים עג ג) כי קנאתי בהוללים וגו׳, א״ל קב״ה חייך עדיין אנת אצטריך להאי, כיון דעאל לבי אכיש ואתקיפו ביה, מה כתיב ויתהולל בידם, כאינון הוללים דקני בקדמיתא, וכדין אתיא שכינתא ושריא סחרניה דדוד. ואי תימא שכינתא לא שריא אלא באחסנתיה דאיהי ארעא קדישא, ודאי לא שריא בגין (דינקין) לינקא מנה, אבל לאגנא שריא, והכא כד אתא יעקב מבי לבן, כלהו משריין קדישין סחרן ליה ולא אשתאר בלחודוי.

א״ר חזקיה, אי הכי (ס״א דכלהו משריין קדישין אתו בהדיה ושכינתא בהדיה), אמאי כתיב ויותר יעקב לבדו וגו׳, אמר רבי יהודה, בגין דאעיל גרמיה לסכנה, והוה חמי להההיא סכנה בעינוי, אינון אתפרשו מניה, וכדין אמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, אלין אינון משריין קדישין דאתפרשו מניה.

רבי יצחק אמר, בגין לשבקא ליה עם ההוא ממנא דעשו, דברשותא עלאה הוה אתי, ואלין אזלי למימר שירתא, דמטא זמנייהו לשבחא ליה לקב״ה בההיא שעתא, ולבתר אהדרו הה״ד קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו׳, ועתה הייתי לשני מחנות, מחנה שכינתא וכל ביתיה (ס״א מחנה חד הוה, דכתיב מחנה אלהי״ם זה), לשני מחנות, דהוה שלים מכל סטרין, מתרין חולקין חוור וסומק.

רבי אלעזר אמר, הא אתמר ההוא ליליא שולטנותא דסטרא דעשו הוה בההיא שעתא, דהא כתיב (בראשית א יד) יהי מארת, חסר, ובגין כך ויותר יעקב לבדו, דאשתאר יעקב דאיהו שמשא בלחודוי, דאתכסיא סיהרא מן שמשא, ואף על גב דנטירו (ס״א ועכ״ד נטירו) דקב״ה לא אתעדי מניה מכל וכל, ועל דא לא יכול לו, דכתיב וירא כי לא יכול לו, אסתכל לימינא וחמא לאברהם, אסתכל לשמאלא וחמא ליצחק, אסתכל בגופא וחמא דאתכליל מסטרא דא ואתכליל מסטרא דא, כדין ויגע בכף ירכו, בחד עמודא דסמיך לגופא, דאיהו לבר מן גופא, ובגין כך חונה מלאך יהו״ה סביב ליראיו ויחלצם, אקיף ליה בכל סטרוי, בגין לשזבא ליה, וכד שרא שכינתא בגויה (ס״א לגביה) כמה חילין ומשריין אתו בהדיה, ומאינון מלאכין שדר לגביה דעשו:

וישלח יעקב מלאכים. אמר רבי אבא, וכי אמאי אתער איהו לגביה דעשו, וטב הוה ליה לאשתוקי מניה, אלא אמר יעקב, ידענא דעשו חייש ליה ליקרא דאבא, ולעלם לא ארגיז קמיה, והא ידענא הואיל ואבא קיים לא מסתפינא מניה, אבל השתא דאבא קאים בעינא לאתפייס עמיה, מיד וישלח יעקב מלאכים לפניו.

וישלח יעקב מלאכים. רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יב ט) **טוב נקלה ועבד לו, ממתכבד וחסר לחם**. האי קרא על יצר

דף קסו עמוד ב

הרע אתמר, בגין דאיהו מקטרגא תדיר לגבי בני נשא, ויצר הרע איהו ארים לביה ורעותיה דבר נש בגאותא, ואזיל אבתריה מסלסל שעריה וברישיה, עד דאיהו אתגאי עליה ומשיך ליה לגיהנם, אבל טוב נקלה ההוא דלא אזיל אבתריה דיצר הרע, ולא אתגאי כלל, ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב״ה, וכדין ההוא יצר הרע מתהפך לעבד לו, דלא יכיל לשלטאה עלוי, וההוא בר נש שליט עלוי, כמה דאת אמר (בראשית ד ז) ואתה תמשל בו. **ממתכבד**-- כמה דאמרן דאיהו אוקיר גרמיה מסלסל בשעריה אתגאי ברוחיה, ואיהו חסר לחם, חסר מהימנותא, כמה דאת אמר (ויקרא כא כב) לחם אלהי״ו וגו׳, (ויקרא כא ו) לחם אלהיהם הם מקריבים וגו׳.

דבר אחר: **טוב נקלה (ועבד לו)** -- דא יעקב, דמאיך רוחיה לגביה דעשו, בגין דלבתר ליהוי עבד לו וישלוט עלוי, ויתקיים ביה (בראשית כז כט) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים וגו׳, ועדיין לא הוה זמניה כלל, אלא בגין דסליק ליה יעקב לבתר יומיא, ועל דא הוה מיד נקלה, ולבתר ההוא דאיהו מתכבד יהא עבד לו, ההוא דאיהו חסר לחם, יהא עבדא להההוא דיהבו ליה רוב דגן ותירוש.

תא חזי, על דא בגין דידע יעקב דאצטריך ליה השתא אתהפך ליה נקלה, ויותר חכמה ועקימו עבד בדא, מכל מה דעבד לגביה דעשו, דאילו הוה ידע עשו חכמה דא, יקטיל ליה לגרמיה ולא ייתי לדא, אבל כלא עבד בחכמתא, ועליה אמרה חנה (שמואל א ב י) יהו״ה יחתו מריביו וגו׳, ויתן עז למלכו וגו׳:

ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה -- מיד פתח יעקב לאתהפכא ליה לעבדא, בגין דלא יסתכל עשו באינון ברכאן דברכיה אבוי, דהא יעקב סליק לון לבתר כדקא אמרן.

אמר רבי יהודה, מאי חמא יעקב דשדר ליה לעשו ואמר עם לבן גרתי, וכי מה עביד בשליחותיה דעשו (דאמר) מלה דא, אלא לבן הארמי קליה אזיל בעלמא דלא הוה בר נש דישתזיב מניה, דהוא הוה חרש בחרשין ורב בקוסמין, ואבוי דבעור הוה ובעור אבוי דבלעם, דכתיב (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם, ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו, ועם כל דא לא יכיל ביעקב, ובעא לאובדא ליעקב בכמה זיינין, הה״ד (דברים כו ה) ארמי אובד אבי.

אמר רבי אבא, כולי עלמא הוו ידעי, דלבן הוה רב חכימין וחרשין וקוסמין, ומאן דבעי לאובדא בחרשוי לא אשתזיב מניה, וכל מה דידע בלעם מניה הוה, וכתיב ביה בבלעם (במדבר כב ו) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר, וכולי עלמא הוו מסתפי מלבן ומחרשוי, ומלה קדמאה דשדר יעקב לעשו אמר עם לבן גרתי, ואי תימא דזעיר הוה ירח או שתא, לאו הכי אלא ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה, ואי תימא דלא סליק בידי כלום, ויהי לי שור וחמור, אינון תרין גזרי דינין, דכד מתחברן תרווייהו כחדא, לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא, ובגין כך כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו.

צאן ועבד ושפחה-- אלין אינון כתרי תתאי דקטל קב״ה במצרים, (שמות יב כט) בכור בהמה, (שם) בכור השבי, (שם יא ה) בכור השפחה, הה״ד צאן ועבד ושפחה, מיד מסתפי הוה עשו ונפק לקדמותיה, ודחילו הוה ליה מיעקב, כמה דהוה ליה ליעקב מעשו. לבר נש דהוה אזיל בארחא, עד דהוה אזיל שמע על חד לסטים דהוה כמן בארחא, פגע ביה בר נש אחרא, א״ל ממאן אנת, א״ל מפלוני לגיון אנא, א״ל סטי לך מגבאי, דכל מאן דקריב בהדאי חד חויא אנא מייתי וקטיל ליה, אזל ההוא בר נש להההוא לגיון, א״ל חד בר נש אתי, וכל מאן די קריב בהדיה נשכיה חד חויא דהוא מייתי

דף קסז עמוד א

ומיית, שמע ההוא לגיון ודחיל, אמר יאות דאזיל לקבליה ואתפייס בהדיה, עד דחמא ליה ההוא בר נש אמר ווי דהשתא יקטליניה ההוא לגיון, שארי סגיד וכרע לקבליה, אמר ההוא לגיון אלמלא הוה ליה בידיה חויא לקטלא, לא סגיד כולי האי לקבלי, שארי לגיונאה לאתגאה, אמר הואיל וכל כך כרע

לקבלי לא אקטליניה.

כך אמר יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה, ואנא מייתי חויא לקטלא בני נשא, שמע עשו אמר ווי מאן יקום קמיה, דהשתא יקטליניה יעקב בפומיה, שארי נפיק לקדמותיה לאתפייסא עמיה, כיון דחמא ליה, מה כתיב **ויירא יעקב מאד ויצר לו**. כיון דקריב בהדיה שארי כרע וסגיד לקבליה, הדא הוא דכתיב וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, אמר עשו אלמלא כל כך הוה עמיה, לא סגיד לקבלי, שארי לאתגאה.

תא חזי מה כתיב בבלעם (במדבר כב כ) ויבא אלהי״ם אל בלעם לילה, בלבן כתיב (בראשית לא כד) ויבא אלהי״ם אל לבן הארמי בחלום הלילה, ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב וגו׳, פן תדבר, פן תעשה ליעקב רעה מבעי ליה, אלא לבן לא רדף אבתריה דיעקב בחילא דגוברין לאגחא ביה קרבא, דהא חילא דיעקב ובנוי רב מניה, אלא למקטליה בפומיא ולשיצאה כלא, הדא הוא דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי, ובגין כך פן תדבר, ולא כתיב פן תעשה, וכתיב יש לאל ידי לעשות, מנין הוה ידע דיכולתא הוה בידיה, אלא כמה דאתמר אלה״י אביכם אמש אמר אלי וגו׳, ודא הוא סהדותא דפקיד קודשא בריך הוא לאסהדא דכתיב (שם) וענית ואמרת לפני יהו״ה אלה״יך ארמי אובד אבי וגו׳, וענית כמה דאת אמר (שמות כ יג), לא תענה ברעך, (דברים יט יח) ענה באחיו.

כתיב ביה בבלעם (במדבר כד א) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, דהכי הוא ארחיה, דאיהו הוה מנחש, בלבן כתיב (בראשית ל כז) נחשתי, דאשגח בחרשוי ובקסמוי בעסקא דיעקב, וכד בעא לאובדא ליעקב, בנחשא ובחרשא דיליה בעא לאובדיה, ולא שבקיה קודשא בריך הוא, והיינו דאמר בלעם בר בריה (במדבר כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, מאן יכיל להון, דהא סבאי בעא לאובדא לאבוהון בנחשים ובקסמים דיליה ולא סליקא בידוי, דלא שבקיה ללטיא, הה״ד כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל.

ובכלהו עשרה זיני חרשין וקוסמין דקוזטפי דכתרין תתאין עבד לבן לקבליה דיעקב ולא יכיל, הה״ד (בראשית לא מא) ותחלף את משכרתי עשרת מונים, דכלהו עבד לבן לקבליה ולא סליקו בידוי לאבאשא ליה, דכתיב (שם ז) והחליף את משכרתי עשרת מונים ולא נתנו אלהי״ם להרע עמדי, מאי מונים, כתרגומו זינין, וכתיב (ויקרא יז ז) לשעירים אשר הם זונים אחריהם, מונים, מינים כמשמעו, ועשרה זינין אינון דחרשין וקוסמין בכתרין תתאין, וכלהו עבד לקבליה, עשרה זינין אינון, דכתיב (דברים יח י יא) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף, וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים, הא עשרה אינון.

אמר רבי יוסי, נחש וקסם תרי זיני אינון, ובדרגא חד סלקין, וכד אתא בלעם, בקסם עבד לקבליהון דישראל, והיינו דכתיב (במדבר כב ז) וקסמים בידם, ולקבליה דיעקב אתא לבן בנחש, האי והאי לא סליקו בידייהו, הדא הוא דכתיב (שם כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כי לא נחש ביעקב בקדמיתא ביומוי דלבן, ולא קסם בישראל לבתר ביומוי דבלעם, אמר בלעם לבלק, תא חזי מאן יכיל להון, דכל קסמין וחרשין דבכתרין דילן, מקיזפא דמלכותא דלעילא (ותתא) מתעטרן, (דהא) והוא אתקשר בהו, דכתיב (שם) יהו״ה אלה״יו עמו ותרועת מלך בו.

א״ר יהודה, ח״ו דהוה ידע בלעם בקדושה דלעילא

דף קסז עמוד ב

כלל, דהא קב״ה לא אתרעי בעם ולישן אחרא דישתמש ביקריה אלא בנוי קדישין, ואמר (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים, מאן דאינון קדישין ישתמשון בקדושה, ישראל אינון קדישין, דכתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה, אתה קדוש ולא עם אחרא, מאן דאינון מסאבין, מסאבו אזדמן לון לאסתאבא, עליה כתיב (ויקרא יג מו) טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, ומסאבא למסאבא קרי דכתיב (שם מה) וטמא טמא יקרא, מאן דאיהו טמא לטמא יקרא, כלא אזיל בתר זיניה.

אמר רבי יצחק, יאות הוא ליעקב דהוה קדישא לומר דאסתאב בלבן ובחרשוי, או שבחא הוא דיליה, אמר ליה רבי יוסי, אף על גב דקאמר רבי יהודה, אנא מסייע לך, דהא כתיב (בראשית כז יט) אנכי עשו בכורך, וכי יאות הוא לצדיקא כיעקב למחלף שמיה בשמא דמסאבא, אלא אנכי פסקא טעמא, ואמר אנכי מאן דאנא, אבל עשו בכורך, והא אוקמוה, אוף הכא **ויהי לי שור וחמור** לומר לא תשוי לבך ורעותך להההיא ברכתא דבריך לי אבא דאתקיים בי, הוא בריך לי הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך, בגין כך עבדך יעקב, לאדני לעשו, הוא בריך לי ברוב דגן ותירוש, הא לא אתקיים בי, דלא

אוצרנא לון, אלא ויהי לי שור וחמור צאן ועבד, רעי ענא בחקלא, הוא בריך לי מטל השמים ומשמני הארץ, הא לא אתקיים בי, בגין דהא עם לבן גרתי, כגיורא דלא הוה לי ביתא חדא, כל שכן משמני הארץ, וכל דא בגין דלא יסתכל ביה ביעקב על אינון ברכאן ויקטרג עמיה.

רבי אבא אמר, כתיב ביה ביעקב (שם כה כז) איש תם יושב אהלים, גבר שלים, בגין דאיהו יתיב בתרין משכנין עלאין, ואשלים להאי גיסא ולהאי גיסא, ואיהו לא אמר דאסתאב בחרשוי, אבל על מה דקאמר רבי יהודה, בגין דלבוי שלים על טיבו וקשוט דעביד ליה קב״ה, דכל עלמא ידעי עובדוי דלבן מאן אינון, ומאן יכיל לאשתזבא (ס״א מניה, כל עשרין שנין דהויתי עמיה), מקטרוגא דיליה, דבעי לאובדא לי (ס״א ואנא יתיבנא ועבדנא עמיה עשרין שנין), וקב״ה שזבני מניה, וכלא הוה בגין דלא יסתכל ביה עשו, דאתקיימו ביה אינון ברכאן, ולא ינטר ליה דבבו, ועל דא כתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו״ה וגו׳, וכתיב (דברים יח יג) תמים תהיה עם יהו״ה אלה״יך:

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו, וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו -- כיון דאמר באנו אל אחיך, לא ידענא דאיהו עשו, וכי אחין אחרנין הוו ליעקב, אלא באנו אל אחיך, ואי תימא דהדר בתשובה ואזיל בארח מתקנא, לאו הכי אלא עשו הרשע כדמעיקרא, וגם הולך לקראתך, ואי תימא דאיהו בלחודוי אזיל, לאו, אלא ארבע מאות איש עמו, וכל כך למה (אלא אינון) אמרו ליה, בגין דקב״ה אתרעי תדיר בצלותהון דצדיקיא, ומתעטר בצלותהון, כדאמרינן דההוא מלאכא דממנא על צלותהון דישראל סנד״לפון שמיה, נטיל כל אינון צלותין ועביד מנייהו עטרה לחי העולמים ואוקמוה, וכל שכן צלותהון דצדיקיא, דקב״ה אתרעי בהו, ואתעבדן עטרה לאתעטרא באינון צלותין לקב״ה, ואי תימא משריין קדישין הוו אתיין עמיה אמאי דחיל, אלא צדיקייא לא סמכין על זכותייהו, אלא על צלותהון ובעותהון לגבי מאריהון.

ותא חזי דאמר רבי שמעון, צלותא דסגיאין סליק קמי קב״ה, ומתעטר בההוא צלותא, בגין דסלקא בגוונין סגיאין, ואתכלילת מכמה סטרין, ובגין דאתכלילת מכמה גוונין, אתעבידת עטרה ומנחא על רישא דצדיק חי העולמים, וצלותא דיחיד לאו איהי כלילא, ולאו איהי אלא בגוון חד, ועל דא צלותא דיחיד לאו איהו מתתקנא לאתקבלא (אלא בצלותא) כצלותא דסגיאין, ותא חזי יעקב כליל הוה, ועל דא צלותיה תאיב לה קב״ה, מה כתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו.

רבי יהודה פתח ואמר, (משלי כח יד) אשרי אדם מפחד תמיד, ומקשה לבו יפול ברעה

דף קסח עמוד א

זכאין אינון ישראל דקב״ה אתרעי בהו, ויהב לון אורייתא דקשוט, בגין למזכי בה לחיי עלמא, דכל מאן דאשתדל באורייתא, קב״ה משיך עליה חיין עלאין ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי, דכתיב (דברים ל כ) כי היא חייך ואורך ימיך, וכתיב (שם לב מז) ובדבר הזה תאריכו ימים, חיין בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתי.

רבי אלעזר אמר, כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, לאו מיתתיה על ידא דיצר הרע, בגין (דהוא נחש והוא מלאכא דמותא, אלא מיתתהון בנשיקה, דכתיב (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו, כלומר על פי יהו״ה, והיא הנשיקה דהיא דביקותא דנפשא בעקרא, וההיא דאשתדל באורייתא) דאתתקיף באילנא דחיי, ולא ארפי מניה, ובגין כך צדיקיא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון, (אלא הוא דכי, כגון אליהו בבי קברי, דאשכחוהו רבנן ושאילו ליה ולאו כהן הוא מר, אמר לון צדיקיא לא מסאבי במיתתהון, כמה דתנינן ביום שמת רבי בטלה כהונה, כלומר דאתעסקו ביה), דלא שרא עלייהו רוח מסאבא.

יעקב אילנא דחיי הוה, אמאי דחיל, דהא לא יכיל לשלטאה עלוי, ועוד דהא כתיב והנה אנכי עמך וגו׳, אמאי הוה דחיל, ותו דהא כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהי״ם, אי משריין קדישין הוו עמיה, אמאי הוה דחיל, אלא כלא יאות הוה, ויעקב לא הוה בעי למסמך על ניסא דקב״ה, בגין דחשיב דלאו איהו כדאי דקב״ה יעביד ליה ניסא, מאי טעמא, בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות, ולא אשתדל באורייתא, ונטל תרי אחיות, ואף על גב דכלא אתמר, ועם כל דא בעי ליה לבר נש למדחל תדיר, ולצלאה קמי קב״ה בצלותא, דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד (ולמדחל תדיר קמי קב״ה) והא אוקמוה.

תא חזי צלותא דאבהן קיימו עלמא, וכל בני עלמא עלייהו קיימי וסמכין לעלם, ולעלמי עלמין לא אתנשי זכותא דאבהן, בגין דזכותא דאבהן איהו קיומא דעילא ותתא, וקיומא דיעקב איהו קיומא שלים יתיר מכלהו, ובגין כך בשעתא דעאקו לבנוי דיעקב, קב״ה אחמי קמיה דיוקנא דיעקב וחייס על עלמא, כמה דאת אמר (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקוב, יעקו׳ב בוא״ו, אמאי בוא״ו, בגין דאיהו דיוקנא דיעקב ממש, תא חזי כל מאן דחמי ליה ליעקב, כמאן דאסתכל באספקלריאה דנהרא, והא אתמר דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה, אמר רבי ייסא, אנא שמענא דכל מאן דאסתכל בחלמיה וחמא ליה ליעקב מקסטר בקוספוי, חיין אתוספן ליה.

רבי שמעון אמר, הא אתמר דדוד מלכא עד לא הוה לא הוו ליה חיים כלל, בר דאדם קדמאה יהב ליה שבעין שנין מדיליה, וכך הוה קיומיה דדוד מלכא שבעין שנין הוו, וקיומא דאדם קדמאה אלף שנין חסר שבעין, אשתכחו בהני אלף שנין קדמאי אדם הראשון ודוד מלכא, פתח ואמר (תהלים כא ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד, חיים שאל ממך, דא דוד מלכא, דהא כד ברא קב״ה גנתא דעדן, אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא, ואסתכל ביה, וחמי דלית ליה חיים מדיליה כלום, וקיימא קמיה כל יומא, כיון דברא אדם הראשון, אמר הא ודאי קיומיה, ומאדם קדמאה הוו שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא.

תו אבהן שבקו ליה מחייהון כל חד וחד, אברהם שבק ליה, וכן יעקב ויוסף, יצחק אמאי לא שבק ליה כלום, בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא, ודאי אברהם שבק ליה חמש שנין, דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנין, ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנין חסרין חמש, יעקב דהוה ליה לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, ולא אתקיים

דף קסח עמוד ב

אלא מאה וארבעין ושבע שנין, חסרים תמניא ועשרין, אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ליה מחייהון תלתין ותלת שנין, יוסף דאתקיים מאה ועשר שנין, הוה ליה לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנין כיומי דיעקב, וחסר מנהון תלתין ושבע שנין, הא שבעין שנין דשבקו ליה לדוד מלכא לאתקיימא בהון, ובהו אתקיים דוד בכל אינון שנין דשבקו ליה אבהן.

ואי תימא יצחק לא שבק ליה כלום כהני, בגין דאיהו חשך, ודוד מסטרא דחשך קא אתא, ומאן דאיהו בחשך לית ליה נהורא כלל, ולית ליה חיים, ובגין כך לא הוו לדוד חיים כלל, אבל אלין דהוו להון נהורא, נהירו ליה לדוד מלכא, ומנייהו אצטריך לאנהרא ולמהוי ליה חיים, דהא מסטרא דחשך לית ליה חיים כלל, ועל דא לא אתא יצחק בחושבנא.

ואי תימא יוסף אמאי יתיר מכלהו, אלא ודאי יוסף בלחודוי ככלהו בגין דאקרי צדיק, ודא הוא דאנהיר לסיהרא יתיר מכלהו, ובגין כך האי שבק ליה לדוד מלכא יתיר מכלהו חיין, דכתיב (בראשית א יז) ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים להאיר על הארץ. תא חזי יעקב צלותיה אגין ליה מעשו, בגין דבעא לסלקא זכותיה לבנוי אבתריה, ולא לאפקא ליה השתא לגביה דעשו, ועל דא צלי צלותיה לקב״ה, ולא אסתמיך על זכותיה לשיזבא ליה בגיניה:

ויאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו, והיה המחנה הנשאר לפליטה -- תא חזי מה כתיב, ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות, אמאי לשני מחנות, בגין דאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה, תא חזי שכינתא לא עדאת מאהל לאה ומאהל רחל, אמר יעקב ידענא דהא נטירו לון לאלין מן קב״ה, מה עבד וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, אמר אם יקטיל עשו לאלין יקטיל, אבל אלין לא מסתפינא מנייהו, בגין דשכינתא עמהון, ועל דא והיה המחנה הנשאר לפליטה, כיון דעביד האי, אתקין צלותיה עלייהו, מה כתיב ויאמר יעקב אלה״י אבי אברהם ואלה״י אבי יצחק יהו״ה האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואטיבה עמך.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים קב א) **תפלה לעני כי יעטוף ולפני יהו״ה ישפוך שיחו**. האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אלא דוד מלכא אמר דא כד אסתכל וחמא במלי דמסכנא, ואסתכל ביה כד הוה אזיל וערק מקמי חמוי אמר דא תפלה לעני, דא היא צלותא דבעי מסכנא קמי קב״ה, ודא צלותא דאקדימת לכל צלותהון דעלמא. כתיב הכא תפלה לעני, וכתיב התם (שם צ א) תפלה למשה איש האלהי״ם, מה בין האי להאי, אלא דא תפלה של יד ודא תפלה של ראש, ולית לאפרשא בין האי תפלה לעני, ובין תפלה למשה איש האלהי״ם, ותרווייהו שקילין כחד, ועל דא צלותא דעני אקדימת קמי קב״ה מכל צלותין דעלמא, בגין דכתיב (שם כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו׳.

תא חזי תפלה לעני דא תפלה של יד, דעני אתדבק במסכנותיה, כמאן דלית ליה מגרמיה כלום, דבר אחר, תפלה דא משה, לעני דא דוד, כי יעטוף, כד אתכסיא סיהרא ואתכסי שמשא מינה, ולפני יהו״ה ישפוך שיחו, בגין לאתחברא בהדי שמשא.

תא חזי צלותא דכל בני נשא צלותא, וצלותא דמסכנא איהי צלותא דקיימא קמיה דקב״ה, ותבר תרעין ופתחין, ועאלת לאתקבלא קמיה, הה״ד (שמות כב כו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, וכתיב (שם כב) שמוע אשמע צעקתו, ולפני יהו״ה ישפוך שיחו, כמאן דמתרעם על דינוי דקב״ה.

אמר רבי אלעזר, צלותהון דצדיקייא חדוותא לכנסת ישראל

דף קסט עמוד א

לאתעטרא קמיה קב״ה, בגין כך חביבא היא יתיר קמיה קב״ה, ובגין כך קב״ה תאיב לצלותהון דצדיקייא בשעתא דאצטריך לון, בגין דידעי לרצויי למריהון. מה כתיב ביה ביעקב אלה״י אבי אברהם ואלה״י אבי יצחק יהו״ה האומר אלי שוב וגו׳, אעטר ואקשר קשורא, בקשורא חד כדקא חזי, אלה״י אבי אברהם לימינא, ואלה״י אבי יצחק לשמאלא, האומר אלי, הכא תלי מלה לאתעטרא לאתריה בינייהו, שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך:

קטנתי מכל החסדים -- אמאי הוה אצטריך האי עם האי, אלא אמר יעקב, את אבטחת לי לאוטבא עמי, ואנא ידענא דכל עובדך כלהו על תנאי, הא אנא לית בי זכותא, דהא קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, וכל מה דעבדת לי עד יומא לאו בגין זכותאי הוה, אלא בגינך הוא דעבדת לי, וההוא טיבו וקשוט בגינך הוה, דהא כד עברנא בקדמיתא דהוינא אזיל מקמי דעשו, יחידאי עברנא ליה להההוא נהרא, ואנת עבדית עמי טיבו וקשוט, והא אנא השתא מעבר ליה בתרי משיריין, אינון תרין משיריין דפליג.

עד הכא סדורא דשבחא דמריה, מכאן ולהלאה בעא מה דאצטריך ליה, לאחזאה לכל בני עלמא, דאצטריך ליה לבר נש לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא, ולבתר יבעי בעותיה דהכי עבד יעקב, בקדמיתא סדר שבחא דמריה, ולבתר דסדר שבחא אמר בעותיה דאצטריך ליה, הה״ד **הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים**. מכאן מאן דצלי צלותיה, דבעי לפרשא מלוי כדקא יאות, הצילני נא, ואי תימא דהא שזבת לי מלבן, מיד אחי, ואי תימא קריבין אוחרנין סתם אחין אקרון, מיד עשו, מאי טעמא, בגין לפרשא מלה כדקא יאות, ואי תימא אנא אמאי אצטריך, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני, בגין לאשתמודעא מלה לעילא, ולפרשא לה כדקא יאות ולא יסתים מלה:

ואתה אמרת היטב איטיב עמך וגו׳ -- ואתה אמרת היטב איטיב, מאי ואתה, כמה דאת אמר (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כלם, אוף הכא ואתה אמרת, תא חזי דוד מלכא אמר, (תהלים יט טו) יהיו לרצון אמרי פי, אלין מלין דאתפרשן, והגיון לבי, אלין מלין דסתימן, דלא יכיל בר נש לפרשא לון בפומיה, דא הוא הגיון דאיהו בלבא דלא יכיל לאתפרשא, ועל דא אצטריך מלה לאתפרשא בפומא, ומלה דתליא בלבא, וכלא רזא איהו, חד לקבל דרגא תתאה, וחד לקבל דרגא עלאה, מלה דאתפרשא לקבל דרגא תתאה דאצטריך לאתפרשא, ההוא דתליא בלבא איהו לקבל דרגא פנימאה יתיר, וכלא כחדא איהו, ועל דא אמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו׳.

כגוונא דא אמר יעקב, בקדמיתא פריש מלה כדקא יאות, ולבתר סתים מלה, דאיהי תליא בהגיונא דלבא דלא אצטריך לפרשא, דכתיב (בראשית לב יז) ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב, הכא איהו מלה דתליא בלבא דלא אצטריך לפרשא, וכן אצטריך כדקאמרן, בגין ליחדא יחודא שלים כדקא יאות, זכאין אינון דידעי לסדרא שבחא דמאריהון כדקא יאות, ולמבעי בעותהון, ובגין כך כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר **בך אתפאר**, (ס״א, כתיב גם את השני גם את השלישי וגו׳, שלש פעמים גם, רמז לשלש גאולות, על ידי שלשה צדיקים משה מרדכי משיח, שעתיד לגאלנו בקרוב):

ויותר יעקב לבדו וגו׳. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים צא י) לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך, תא חזי כד ברא קב״ה עלמא, עבד בכל יומא ויומא

דף קסט עמוד ב

עבידתיה דאתחזי ליה, והא אוקמוה, ואתמר (ד״א ל״ג ואי תימא) ביומא רביעאה עבד נהורין, וכדין אתברי סיהרא חסר, נהורא דאזעירת גרמה, ובגין דאיהי מארת חסר וא״ו, אתיהיב דוכתא לשלטאה כל רוחין ושדין ועלעולין ומזיקין, וכל רוחי מסאבי כלהו סלקין ושאטין בעלמא לאסטאה, ואתמנון בדוכתי דאתחריבו, ובחקלין תקיפין, ובמדברין חריבין, וכלהו מסטרי רוח מסאבא.

והא אתמר, דהא רוח מסאבא דאתיא מנחש עקימאה, איהו רוח מסאבא ממש, ואיהו אתמנא בעלמא לאסטאה בר נש לגביה, ועל דא יצר הרע שליט בעלמא, ואיהו אתמני לגבייהו דבני נשא ואשתכח עמהון, ובעקימו ובתסקופין אתי לגבייהו לאסטאה לון מארחוי דקב״ה, כמה דאסטי לאדם קדמאה וגרים מותא לכל עלמא, הכי נמי אסטי להו לבני נשא, וגרים לון לאסתאבא. ומאן דאתי לאסתאבא, איהו משיך עליה ההוא רוח מסאבא ואתדבק בהדיה, וכמה אינון דזמינין לסאבא ליה ומסאבין ליה, ואיהו מסאב וסאבין ליה בהאי עלמא ובההוא עלמא והא אתמר, ובשעתא דאתי בר נש לאתדכאה, ההוא רוח מסאבא אתכפייא קמיה ולא יכיל לשלטאה עלוי, וכדין כתיב (תהלים צא י) לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך, אמר (ס״א כדאמר) רבי יוסי, לא תאנה אליך רעה דא לילית, ונגע לא יקרב באהלך אלין שאר מזיקין והא אוקמוה ואתמר.

רבי אלעזר אמר, הא אמרן דלא יפוק בר נש יחידאה בליליא, וכל שכן בזמנא דסיהרא אתבריאת והיא חסרה ואוקמוה, דהא כדין רוחא מסאבא שלטא, ודא הוא רוח רעה, מאן רעה דא חויא בישא, ונגע, דא הוא מאן דרכיב על חויא, רעה ונגע כחדא אינון, ואף על גב דתנינן דנגע אלין נגעי בני אדם דנפקו מאדם, דהא כל אינון שנין דלא קריב אדם עם אתתיה, רוחי מסאבי הוו קא אתיין ומתחממן מניה, ואולידן מניה, והני אקרון נגעי בני אדם.

והא אתמר דכד בר נש בחלמיה ולא שליט בגופיה וגופא אשתכך, רוח מסאבא אתייא ושריא עליה, ואית זמנין דרוחי נוקבין מסאבין אתיין וקרבן בהדיה, ומשכין ליה בהדייהו, ומתחממן מניה, ואולידו לבתר רוחין ומזיקין, (נגעי בני אדם, נ״א כגוונא בני נשא), ולזמנין אתחזיין כחיזו בני נשא, בר דלית לון שערי ברישא, ובכלא אית ליה לבר נש לאסתמרא מקמייהו, בגין דיהך באורחי דאורייתא ולא יסתאב בהדייהו. דהא לית לך מאן דנאים בליליא בערסיה דלא טעים טעמא דמותא ונפקת נשמתיה מניה, וכיון דאשתאר גופא בלא נשמתא קדישא, רוח מסאבא זמין ושריא עליה ואסתאב, והא אוקימנא מלה, דלית ליה לבר נש לאעברא ידוי על עינוי בצפרא, בגין דהא רוחא מסאבא שריא עלייהו וכו׳ והא אתמר. תא חזי, דהא יעקב אף על גב דאתרחים קמי קב״ה, בגין דאשתאר בלחודוי, רוחא אחרא הוה זמין לאזדווגא בהדיה.

רבי שמעון אמר, תא חזי מה כתיב ביה בההוא רשע דבלעם, וילך שפי, מהו שפי, יחידאי, כמה דאת אמר (בראשית מט יז) שפיפון עלי ארח, כהאי חויא דאזיל יחידאי וכמין עלי ארחין ושבילין, הכי נמי בלעם הוה אזיל יחידאי, מאי טעמא, בגין לאמשכא עליה רוחא מסאבא, דכל מאן דאזיל יחידאי, בזמנין ידיען אפילו במתא באתרין ידיען, משיך עליה רוחא מסאבא, בגין כך בכל זמנא לא יהך בר נש יחידאי בארחא ובמתא, אלא באתר דבני נשא אזלין ותבין ומשתכחין תמן, ועל דא לא יהך בר נש יחידאי בליליא, הואיל ובני נשא לא משתכחי, והיינו טעמא דלא תלין נבלתו,

דף קע עמוד א

דלא לקיימא גופא מיתא בלא רוחא על ארעא בליליא, בגין כך ההוא רשע דבלעם הוה אזיל יחידאי כהאי נחש כמה דאוקמוה:

ויאבק איש עמו -- מאי ויאבק? (גליון: דאמר רבי יהושע בן לוי, מלמד דסליקו אבק ברגליהון עד כורסי יקרא, כתיב הכא בהאבקו עמו, וכתיב (נחום א ג) אבק רגליו, וההוא מלאך שרו של עשו היה, ואיהו סמאל, בגין כך דינו הוא שיעלה אבק דרגליו עד כסא הכבוד, שהוא מקום המשפט), רבי שמעון אמר, מן אבק, אבק טפל לעפר, מה בין עפר לאבק, דא אבק דאשתאר מן נורא ולא עבד איבין (בעלמא) לעלמין, עפר דכל איבין נפקי מניה, ואיהו כללא בעילא ותתא.

אמר רבי יהודה, אי הכי מאי (ש״א ב ח) מקים מעפר דל, א״ל כמשמעו, אבל בהאי גוונא, מקים מעפר דל, בגין דלית ליה מגרמיה כלום, ומההוא עפרא נפק דל דלית ליה כלום, ומההוא עפר כל איבין וכל טיבו דעלמא נפקי מניה, וביה אתעבידו כל עובדין דעלמא, כמה דכתיב (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר, ותנינן, הכל היה מן העפר, ואפילו גלגל חמה, אבל אבק לא עביד פירין ואיבין (לעלמא) לעלמין, ובגין כך ויאבק איש, דאתיא בההוא אבק ורכיב עליה, בגין לקטרגא ליה ליעקב.

עד עלות השחר -- דאתעבר שולטנותיה ואתחלף, וכך הוא לזמנא דאתי, בגין דגלותא השתא כליליא דמיא, ואיהו ליליא, ושלטא ההוא אבק על ישראל, ואינון שכיבי לעפרא (אוחרא), עד דיסתלק נהורא ויתנהר יממא, וכדין ישלטון ישראל, ולהון יתיהיב מלכותא דאינון קדישי עליונין, כמה דאת אמר (דניאל ז כז) ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא, יהיבת לעם קדישי עליונין, מלכותיה מלכות עלם, וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון:

ויאמר שלחני כי עלה השחר, ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. רבי יהודה פתח ואמר, (שה״ש ו י) מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות, האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל מי זאת הנשקפה, אלין אינון ישראל, בזמנא דקב״ה יוקים לון ויפיק מן גלותא, כדין יפתח לון פתחא דנהורא (דהיא) דקיק זעיר, ולבתר פתחא אחרינא דאיהו רב מיניה, עד דקב״ה יפתח לון תרעין עלאין פתיחן לארבע רוחי עלמא, וכן כל מה דעביד קב״ה לישראל ולצדיקייא די בהו, הכי כלהו ולאו בזמנא חדא.

לבר נש דאתיהיב בחשוכא, ודיוריה הוה בחשוכא תדיר, כד יבעון לאנהרא ליה בעיין לאפתחא ליה נהורא זעירתא כעינא דמחטא, ולבתר רב מניה, וכדין בכל זמנא, עד דינהרון ליה כל נהורא כדקא יאות, כך אינון ישראל כמה דאת אמר (שמות כג ל) מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה וגו׳, וכן למאן דאתי אסוותא, לאו איהו בשעתא חדא, אלא זעיר עד דיתתקף.

אבל לעשו לאו הכי, אלא בזמנא חדא נהיר ליה, ואתאביד מניה זעיר זעיר, (ולזמנא דאתי לאומות עעכו״ם (ישעיה מב יג) יהו״ה כגבור יצא וגו׳), עד דיתתקפון ישראל, וישיצון (וישבון) ליה מכלא, מעלמא דין ומעלמא דאתי, ובגין דנהיר בשעתא חדא, הוה ליה שציאו מכלא, אבל ישראל נהורא דלהון

זעיר זעיר, עד דיתתקפון וינהיר לון קב״ה לעלמין, וכלא שאלי לון ואמרי מי זאת הנשקפה כמו שחר, איהו קדרותא דצפרא, ודא איהו נהורא דקיק, ולבתר יפה כלבנה, בגין דסיהרא נהורא דילה נהיר יתיר משחר, ולבתר ברה כחמה, בגין דנהוריה תקיף ונהיר יתיר מסיהרא, ולבתר איומה כנדגלות, תקיפא בנהורא תקיף כדקא יאות.

תא חזי, בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא ואתי צפרא, יתנהר בקדמיתא זעיר זעיר, עד דיתרבי נהורא כדקא יאות, דהא כיון דקב״ה יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל, יתנהיר בקדמיתא כמו שחר דאיהי אוכמא, ולבתר יפה כלבנה, ולבתר ברה כחמה, ולבתר איומה כנדגלות כמה דאתמר.

דף קע עמוד ב

ותא חזי כיון דאסתליק צפרא, דהא לא כתיב כי בא השחר, אלא כי עלה, דהא בזמנא כי בא השחר כדין אתתקף ההוא ממנא ואכיש ליה ליעקב, בגין דההוא ממנא אכיש ליעקב למיהב תקיפו לאתתקפא לעשו, וכד סליק ההוא אוכמא דשחר ואתחזי, אתא נהורא ואתתקף יעקב, דהא כדין מטא זמניה לאתנהרא.

מה כתיב **ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו**; ויזרח לו השמש, דהא כדין זמנא לאתנהרא, והוא צולע על ירכו, כדין איהו רמז, דהא בעוד דישראל בגלותא וסבלין כאבין וצערין וכמה בישין, כד אתנהיר לון יממא וייתי לון נייחא, כדין יסתכלון ויכאבון בגרמייהו מכמה בישין וצערין דסבלו, ויתמהו עלייהו, בגין כך ויזרח לו השמש, דההוא זמנא דנייחא, וכדין והוא צולע על ירכו, אתכאב וצעיר גרמיה על מה דעבר, ואיהו כד אסתלק קדרותא דשחרא, כדין אתתקף ואתאחיד ביה, דכד אתחלש חיליה, דלית ליה שולטנותא אלא בליליא, ויעקב שלטנותיה ביממא, ועל דא אמר ויאמר שלחני כי עלה השחר, דהא אנא ברשותך קאימנא, והא אתמר ואוקמוה.

(על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו׳, כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, דאפילו בהנאה אסיר, ואפילו ליהביה לכלבא, ואמאי אקרי גיד הנשה, כלומר גיד דאיהו מנשה לבני נשא מפולחנא דמאריהון, ותמן הוא יצר הרע רביע, וכיון דאתדבק עם יעקב, לא אשכח אתר דיכיל לאתגברא עליה דיעקב, בגין דכל שייפי גופא סייעי ליעקב, וכלהו הוו תקיפין, ולא הוה בהון חולשא, מה עבד ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, בזיניה, ביצר הרע דאיהו זיניה ואתריה, ומתמן אתי יצר הרע על בני נשא, ובגין כך אמרה אורייתא לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, כמה דאמרו חברייא בשייפין דבר נש דרמיז לעילא, אי טב טב, ואי ביש ביש, ובגין כך כל שייפא מתקיף שייפא, ודאי גיד הנשה מתקיף ליצר הרע דהוא זיניה, ובני ישראל לא יאכלו ליה, דלאו אינון מסטריה ומזיניה, אבל עמין עע״ז יאכלו ליה, דאיהו מסטרא ומזינא דמלאכא דלהון דאיהו סמא״ל, בגין לתקפא לבהון.

בגין דאית בבר נש רמ״ח שייפין, לקבל רמ״ח פקודין דאורייתא דאינון למעבד אתיהבו, ולקבל רמ״ח מלאכין דאתלבשת בהון שכינתא ושמא דלהון כשמא דמאריהון, ואית בבר נש שס״ה גידין, ולקבלהון שס״ה פקודין דלאו אינון אתיהיבו למעבד, ולקבל שס״ה יומי שתא, והא תשעה באב חד מנהון, דאיהו לקבל סמא״ל, דאיהו חד מאינון שס״ה מלאכין (נ״א יומין), ובגין כך אמרה אורייתא לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, א״ת לאסגאה תשעה באב, דלא אכלין ביה ולא שתין, ובגין כך חזא קב״ה כלא, ונרמז בהון רמז ליעקב.

ויאבק איש עמו -- בכל יומי שתא ובכל שייפין דיעקב, ולא אשכח בר ההוא גיד הנשה, מיד תשש חיליה דיעקב, וביומי שתא אשכח יום תשעה באב, דביה אתתקף ואתגזר דינא עלנא, ואתחרב בי מקדשא, וכל מאן דאכיל בתשעה באב כאילו אכיל גיד הנשה).

רבי חייא אמר אלמלא לא אתחלש חילא (נ״א דאתר) דא דיעקב, אתקיים יעקב לגביה, ואתבר חילא דעשו לעילא ותתא.

רבי שמעון פתח ואמר, (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהו״ה, וארא ואפול על פני וגו׳, האי קרא אתמר, אבל תא חזי, דהא כתיב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, מה בין משה לשאר נביאי עלמא, משה אסתכל באספקלריאה דנהרא, שאר נביאי לא הוו מסתכלי אלא באספקלריאה

דף קעא עמוד א

דלא נהרא, משה הוה שמע וקאים על רגלוי וחיליה אתתקף, והוה ידע מלה על בורייה, כמה דכתיב (במדבר יב ח) ומראה ולא בחידות, שאר נביאי הוו נפלי על אנפייהו ואתחלש חילא דלהון, ולא הוו יכלי לקיימא על בורייה דמלה, מאן גרם לו דא, בגין דכתיב כי נגע בכף ירך יעקב, והוא צולע על ירכו.

וכל אינון נביאין לא יכילו לקיימא על מה דזמין קב״ה למעבד ליה לעשו, בר עובדיה נביאה דהוה גיורא דאתי מסטרא דעשו, דא קאים בקיומיה עליה דעשו ולא אתחלש חיליה, ועל דא כל שאר נביאי אתחלש תוקפייהו, ולא הוו יכלין לאתקיימא לקבלא מלה על בורייה כדקא יאות, מאי טעמא בגין כי

נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, דנסיב ושאיב כל חילא דירכא, ועל דא אתבר חילא דירכא, ואשתאר צולע על ירכו, דהא כל נביאין דעלמא לא יכילו לאדבקא ולקיימא ביה, תא חזי נביאין כלהו בר משה, לא קיימו בתוקפייהו כדקא חזי.

ומאן דלעי באורייתא ולית מאן דסמיך ליה, ולא אשתכח מאן דאטיל מלאי לכיסיה לאתתקפא, על דא אורייתא קא משתכחא בכל דרא ודרא, ואתחלש תוקפא דאורייתא כל יומא ויומא, בגין דלית לון לאינון דלעאן בה על מה דסמכין, ומלכו חייבא אתתקף בכל יומא ויומא.

תא חזי כמה גרים חובא דא, ובגין דלית (לון) מאן דאסמיך לאורייתא כדקא יאות, אינון סמכין חלשין, וגרמין לאתתקפא להההוא דלית ליה שוקין ורגלין לקיימא עלייהו, פתח ואמר (בראשית ג יד) ויאמר יהו״ה אלהי״ם אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה וגו׳ על גחונך תלך, מאי על גחונך תלך, דאתברו סמכין דיליה וקציצו רגלוי ולית ליה על מה דקאים, וכד ישראל לא בעאן לסמכא ליה לאורייתא, אינון יהבין ליה סמכין ושוקין לקיימא ולאתתקפא בהו.

תא חזי כמה עקימו וחכימו אתחכם בההוא ליליא ההוא דרכיב נחש לקבליה דיעקב, דהא איהו הוה ידע דכתיב (שם כז כב) הקול קול יעקב והידים ידי עשו, ואי פסיק קלא דיעקב, כדין והידים ידי עשו, בגין כך אסתכל לכל סטרין לאבאשא ליה ליעקב ולאפסקא קליה, וחמא ליה תקיף בכלא, דרועין מסטרא דא ומסטרא דא דאינון תקפין, גופא דאתתקף בינייהו, וחמא תוקפא דאורייתא, ואתתקף בכלא, כדין וירא כי לא יכול לו, מה עבד מיד ויגע בכף ירכו, דאתחכם לקבליה, אמר כיון דאתברו סמכין דאורייתא, מיד אורייתא לא אתתקף, וכדין יתקיים מה דאמר אבוהון הקול קול יעקב והידים ידי עשו, (שם מ) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך.

ובדא אתחכם לקבליה דיעקב, דהא בגין דיתבר חילא דאורייתא אזיל ואתתקף עשו, וכד חמא דלא יכיל לה לאורייתא, כדין חליש תוקפא דאינון דסמכין לה, וכד לא ישתכח מאן דסמיך לאורייתא, כדין לא יהא קול קול יעקב, ויהון ידים ידי עשו, וכד חמא יעקב הכי, כד סליק צפרא אתקיף (יעקב) ביה ואתגבר עליה, עד דאיהו בריך ליה, ואודי ליה על אינון ברכאן, ואמר ליה לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, לאו יעקב בעקימו, אלא בגאותא ותוקפא דלית מאן דיכיל לך.

ותא חזי מהאי נחש כמה חילין מתפרשן לכל סטר, ואשתחכו בעלמא לגבי בני נשא, ובעינן לקיימא להההוא גיד הנשה, דאף על גב דקריב ביה ההוא דרכיב על חויא, קיים איהו ואתקיים בגוון ולא אתבר, וחילא בעינן לאתתקפא בעלמא, ולאחזאה כי שרית עם אלהי״ם ועם אנשים ותוכל, וכד חמי דהא לא אתבר ולא אתאכיל ההוא אתר, כדין אתבר חיליה ותוקפיה,

דף קעא עמוד ב

ולא יכיל לאבאשא לבנוי דיעקב, ועל דא לא בעינן למיהב דוכתא לברייתא דעלמא למיכל ליה, ולא לאתאכלא כלל.

רבי ייסא סבא דרש, **כי נגע בכף ירך יעקב**; כתיב הכא כי נגע בכף, וכתיב התם (במדבר יט יג) כל הנוגע במת בנפש האדם (יטמא) וגו׳, מה להלן מסאבא, אוף הכא נמי מסאבא, דסאיב ההוא אתר, ומאתר מסאבא לית לן (לאתתקנא) לאתהנאה מניה כלל, כל שכן באתר דקריב ההוא סטר מסאבא, ואורייתא לא קאמר אלא כי נגע, וכתיב ויגע בכף ירכו, כמה דאת אמר (שם כב) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, בריך רחמנא דיהיב אורייתא לישראל, למזכי בה בעלמא דין ובעלמא דאתי, כמה דכתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד:

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. רבי אלעזר פתח ואמר, (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהו״ה קנא שמו, וכי יעקב דאיהו שלימא דאבהן, דאתבריר חולקא שלימתא לקב״ה, ואיהו אתקריב לגביה יתיר, (ס״א ואשתלים לעילא ולתתא), היך סגיד ליה להההוא רשע דעשו דאיהו בסטרא דאל אחר, ומאן דסגיד ליה סגיד לאל אחר, אי תימא בגין דאמרו תעלא בעדניה סגיד ליה, לאו הכי, דהא עשו כאל אחר הוה, ויעקב לא יסגוד להההוא סטרא ולההוא חולקא כלל, (פתח ר׳ אבא ואמר), אלא כתיב (ש״א כה ו) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום, והא אתמר דאסיר (ד״א ל״ג ליה) לאקדומי להו שלם לרשיעיא, וכיון דאסיר היכי אשכחנא דדוד אמר האי קרא לנבל, אלא הא אוקמוה דלקב״ה קאמר, בגין לקשרא ליה לחי, וחשיב נבל דעליה קאמר.

כגוונא דא (בראשית מז לא) **וישתחו ישראל על ראש המטה** -- וכי לגבי דבריה סגיד?! אלא לאתריה דשכינתא קא כרע וסגיד, אוף הכא והוא עבר לפניהם, מאי והוא, דא שכינתא עלאה דהוה אזלא קמיה (כרע), ודא הוא נטירו עלאה, כיון דחמא יעקב, אמר הא עידן לסגדא לגביה דקב״ה דהוה אזיל קמיה, כרע וסגיד שבע זמנין, עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו, אלא כיון דחמא דהא קב״ה אזל קמיה כדין סגיד לקבליה, בגין דלא למיהב

יקר למסגד לאחרא בר מניה, וכלא איהו כדקא יאות, זכאין אינון צדיקייא דכל עובדיהון דקא עבדי בגין יקרא דמאריהון איהו, ובגין דלא יסטון לימינא ולשמאלא.

וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צוארו -- צוארו כתיב חסר, וישקהו ויבכו, רבי יצחק אמר, (ישעיה נז כ) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל, ויגרשו מימיו רפש וטיט, האי קרא אתמר, ומלי דאורייתא כמה רזין עלאין אית בהו משנין דא מן דא וכלא חד, והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל, דא עשו דכל עובדוי ברשיעו ובחיובא, דהא כד אתא לגביה דיעקב עובדוי לא הוו בשלם, ויפול על צוארו חד, צוארו דא ירושלם דאיהו צוארו דכל עלמא, ויפול על צוארו, ולא על צואריו, בגין דתרין זמנין אתחרב בי מקדשא, חד מבבל וחד מזרעיה דעשו, דאפיל גרמיה עליה זמנא חדא וחריב ליה, ועל דא ויפול על צוארו חד, וישקהו נקוד לעיל, דלא נשקיה ברעותיה, ותנן מאי דכתיב (משלי כז ו) ונעתרות נשיקות שונא, דא בלעם כד בריך לון לישראל, דהא לא בריך לון ברעותא דלבא, אוף הכא נעתרות נשיקות שונא דא עשו.

אמר רבי יוסי, כתיב (תהלים ג ח) קומה יהו״ה הושיעני אלה״י כי הכית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת, ותנן אל תקרי שברת, אלא שרבבת, דהא אסגיאו שינוי, וחשיב לנשכא ליה וכו׳, ועל דא ויבכו, דא בכי ודא בכי, ואוקמוה חברייא. תא חזי כמה הוה

דף קעב עמוד א

לביה ורעותיה דעשו לגביה דיעקב, דהא אפילו בההוא שעתא חשיב לארך זמנין, (ס״א לאורכא דיומין), למעבד ליה בישין ולקטרגא ליה, ועל דא ויבכו, דא הוה בכי דלא הוה חשיב לאשתזבא מן ידוי, ודא הוה בכי בגין דאבוי הוה קיים ולא יכיל ליה.

אמר רבי אבא, ודאי אתחלש רוגזיה דעשו, בשעתא דחמא ליה ליעקב, מאי טעמא, בגין דהא אסתכם בהדיה ההוא ממנא דעשו, ועל דא לא יכיל עשו לשלטאה ברוגזיה, דהכי כל מלין דהאי עלמא תליין לעילא, וכד אסתכמו לעילא בקדמיתא, אסתכמו לתתא, שלטנותא לאו איהו לתתא, עד דאתיהיב שלטנותא לעילא, וכלא דא בדא תליא:

יעבר נא אדני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאטי וגו׳ -- אמר רבי אלעזר, היינו דקאמרינן בקדמיתא, דיעקב לא בעא השתא אינון ברכאן קדמאי דברכיה אבוי, (ס״א בגין דכתיב (איכה ג כז) טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, וכתיב (משלי לא כה) ותשחק ליום אחרון), ועדיין לא אתקיימו ביה אפילו חד מנייהו, בגין דסליק לון לסוף יומיא, בשעתא דאצטריכו לבנוי לגבי כל עמין דעלמא, ובגין כך בשעתא דאמר עשו נסעה ונלכה, ונפלוג האי עלמא כחדא, ונשלוט כחדא, מה אמר יעבר נא אדני לפני עבדו, יקדים עשו שלטניה השתא בהאי עלמא, יעבר נא, כמה דאת אמר (מיכה ב יג) ויעבור מלכם לפניהם ויהו״ה בראשם, אקדים אנת שולטנותך בקדמיתא בהאי עלמא, ואני אתנהלה לאטי, אנא אסלק גרמי להוא עלמא דאתי, ולסוף יומיא, לאינון יומיא דאזלין לאט.

לרגל המלאכה -- מאן מלאכה? דא אספקלריאה דלא נהרא, דבה אתעביד עבידתא דעלמא; **אשר לפני**-- דא היא מן קדם יהו״ה בכל אתר; **ולרגל הילדים**-- דא הוא רזא דכרובים, לאחזאה רזא דמהימנותא דאיהו אתדבק בהו; **עד אשר אבא אל אדני שעירה**-- אנא אסבול גלותא דילך, עד דייתי וימטי זמנא דילי לשלטאה על הר עשו, כמה דאת אמר (עובדיה א כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וכדין והיתה ליהו״ה המלוכה:

ויעקב נסע סכותה, ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות, על כן קרא שם המקום סכות. רבי חייא פתח ואמר (תהלים קכז א) **שיר המעלות לשלמה אם יהו״ה לא יבנה בית וגו׳ אם יהו״ה לא ישמר עיר וגו׳**; תא חזי בשעתא דסליק ברעותא דקב״ה למברי עלמא, אפיק מבוצינא דקרדינותא חד קטורא, ואתלהיט מגו חשוכא, ואשתאר בסליקו ונחתא לתתא, ההיא חשכה להיט (ואתלהיט) במאה שבילין, אורחין דקיקין רברבן, ואתעביד ביתא דעלמא, האי ביתא איהו גו אמצעיתא דכלא, כמה פתחין ואדרין ליה סחור סחור, דוכתין עלאין קדישין, תמן מקנני צפרי שמיא, כל חד וחד לזיניה.

בגוויה נפיק חד אילנא רברבא ותקיף, עפייה ואנביה סגי, מזונא לכלא ביה, ההוא אילנא סליק לעננ שמיא, ואתטמר בין תלת טורין, מתחות אלין תלת טורין נפיק, סליק לעילא נחית לתתא, האי ביתא אתשקייא מניה, וגניז בגוויה כמה גנזין עלאין דלא אתידעו, בדא אתבני האי ביתא ואשתכלל. ההוא אילנא אתגלייא ביממא ואתכסיא בליליא, והאי ביתא שלטא בליליא ואתכסיא ביממא, בשעתא דעאל חשוכא ואתקטיר ביה שלטא, וכל פתחין סתימין מכל סטרין, כדין כמה רוחין פרחין באוירא, תאיבין למנדע ולמיעל ביה, ועאלין בין אינון צפורין, ונטלין סהדותא, ושטיין וחמאן מה דחמאן, עד דאתער ההוא חשוכא דאתקטיר ביה, ואפיק חד שלהובא, ובטש בכל פטישין תקיפין, ופתח פתחין, ובקע טנרין, סלקא ונחתא ההוא שלהובא ובטש בעלמא, ואתער קלין לעילא ותתא, כדין חד

דף קעב עמוד ב

כרוזא סליק, ואתקטיר באוירא וקרי, ההוא אוירא נפקא מגו עמודא דעננא דמדבחא פנימאה, וכד נפקא אתפשט בארבע סטרי עלמא.

אלף אלפין קיימין מסטרא דאיהו שמאלא, ורבוא רבוון קיימין מסטרא דאיהו ימינא, וכרוזא קאים בקיומיה, קרא בחיל ואכריז, כדין כמה אינון דמתקני שירתא, ופלחין פולחנא, ותרין פתחין פתיחו, חד לסטר דרומא וחד לסטר צפון, סלקא האי ביתא ואתיהיבת ואתקטרת בין תרין סטרין, ושירין מזמרן, ותושבחן סלקין, כדין עאל מאן דעאל בלחישא, וביתא מתלהטא בשית נהורין, נהרין זיוא לכל סטר, ונהרין דבוסמא נפקין, ואתשקיין כל חיות ברא כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם וגו׳, וזמרין עד דסלקא צפרא, וכד סלקא צפרא, כדין ככביא ומזלי שמיא וחיליהון כלהון משבחן ואמרי שירתא, כמה דאת אמר (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי״ם.

תא חזי (תהלים קכז א) **אם יהו״ה לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אם יהו״ה לא ישמר עיר שוא שקד שומר. אם יהו״ה וגו׳**-- דא מלכא עלאה, דאיהו בונה להאי ביתא תדיר, ואתקין ליה, אימתי, כד סלקין רעותין פולחנין מתתא כדקא יאות. **אם ה׳ לא ישמר עיר**-- אימתי? בשעתא דאתחשכא ליליא, וסטרין מזיינין שראן, ושטאן בעלמא, ופתחין סתימין, ואתנטיר מכל סטרין, דלא יקרב ביה ערל ומסאבא, כמה דאת אמר (ישעיה נב א) לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא, דזמין קב״ה לאעברא לון מעלמא, מאן ערל ומאן טמא, אלא כלא חד, ערל וטמא דא הוא דאתפתא ביה ואזיל אבתריה אדם ואנתתיה, וגרימו מותא לכל עלמא, ואיהו דמסאיב האי ביתא, עד ההוא זמנא דיעבר ליה קב״ה מעלמא, בגין כך אם יהו״ה לא ישמר עיר, שוא ודאי.

תא חזי **ויעקב נסע סכתה** אתנטיל לקבלא חולקיה דמהימנותא, מה כתיב לעילא, וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה, וכתיב ויעקב נסע סכתה, אלא כל חד אתפרש לסטרא דיליה, עשו לסטרא דשעיר, מאן שעיר, דא היא אשה זרה אל נכר, ויעקב נסע סכתה, דא מהימנותא עלאה.

ויבן לו בית כמה דאת אמר (שם ב ה) בית יעקב, א״ר אלעזר, דאתקין תפלת ערבית כדקא יאות, ולמקנהו עשה סכת, שאר סכת לנטרא לון, ודא הוא חולקיה, וכדין ויבא יעקב שלם, שלם מכלא ואוקמוה, וכתיב (תהלים עו ג) ויהי בשלם סוכו וגו׳ ואוקמוה, וכלא רזא חדא, כדין אתחבר עמיה מהימנותא כד הוה שלים, כד אתעטר בדוכתיה דאתחזי ליה, וכדין האי סכה אתעטרת בהדיה.

דהוה שלים מאבהן, דהוה שלים מבנוי, ודא הוא שלם, שלם לעילא שלם לתתא, שלם בשמיא שלם בארעא, שלם לעילא דאיהו כללא דאבהן, תפארת ישראל, שלם לתתא בבנוי קדישין, שלים בשמיא שלים בארעא, וכדין ויהי בשלם סכו ואוקמוה. מיד מה כתיב, ותצא דינה בת לאה, ואוקמוה חברייא, תא חזי כמה דרגין וסטרין מתפרשן לעילא, וכלהו משניין דא מן דא, חויין משניין אלין מאלין, אלין מקטרגין לשלטאה על אלין, ולמטרף טרפין כל חד וחד לזיניה, מסטרא דרוחא מסאבא כמה דרגין מתפרשין, וכלהו כמן לקטרגא אלין לקביל אלין, דהא כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, דכד קא מתחברן מקטרגי עלמא.

ותא חזי תיאובתא דדרגין מסאבין לאו איהו אלא לקטרגא בסטרין קדישין, יעקב דאיהו קדישא, כלהו כמן ליה וקטרגו בהדיה, בקדמיתא נשכיה חויא, כמה דאת אמר ויגע בכף יריכו, השתא נשכיה חמור, תמן איהו קאים לגבי חויא, השתא שמעון ולוי דאתו מסטרא

דף קעג עמוד א

דדינא קשיא, קיימו לגביה דחמור, ושליטו עלוי בכל סטרין, ואתכפיא קמייהו, כמה דאת אמר ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב, ושמעון דהוה (שור) מזליה (איהו) שור, אתא על חמור וקטרג ביה, בגין דלא יתחברון כחדא, ואשתכח איהו מקטרגא דיליה, וכלהו אתו לקטרגא ליה ליעקב ואשתזיב, ולבתר איהו שליט עלייהו.

לבתר אתא שור ואשתלים בחמורים דכלהו מסטרא דחמור, יוסף דאיהו שור, ומצרים דאינון חמורים, דכתיב בהו (יחזקאל כג כ) אשר בשר חמורים בשרם. ועל דא, לבתר בני יעקב נפלו בין אינון חמורים, בגין דאזדווג שור בהדייהו, ונשכו לון גרמייא ובשרא, עד דאתער לוי כמלקדמין, ובדר לאינון חמורים (ס״א דאזדווגו) לכפיא לון, ותבר תוקפהון מעלמא, ואפיק לשור מתמן, הדא הוא דכתיב (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו.

תא חזי כד אתא שמעון בקדמיתא על ההוא חמור, אתער עליהון דם דאתגזרו, ולבתר ויהרגו כל זכר, כגוונא דא עבד קב״ה על ידא דלוי דא משה באינון חמורים במצרים, בקדמיתא דם, ולבתר (שם טו) ויהרוג יהו״ה כל בכור בארץ מצרים וגו׳, הכא בהאי חמור, כתיב ואת כל חילם ואת כל טפם ואת כל בהמתם וגו׳, התם באינון חמורים, כתיב (שם יב לה) כלי כסף וכלי זהב ושמלות, וכתיב (שם לח) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו׳, ושמעון ולוי, דא קאים לגבי האי חמור, ודא קאים לגבי כל אינון חמורים. כלהו בעו לאשתתפא בהדיה דיעקב קדישא, ואתתקנו לנשכא ליה, ואיהו

בבנוי קאים לגבייהו וכייף לון תחותיה, השתא דעשו נשיך ליה ולבנוי, מאן יקום לגביה, יעקב ויוסף, דא מסטרא דא ודא מסטרא דא, דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו׳:

ויסעו, ויהי חתת אלהי״ם על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב -- אמר רבי יוסי, כלהו הוו מתכנשי, וכד הוו חגרי זייני קרבא, הוו מרתתי ושבקין לון, ובגין כך, ולא רדפו אחרי בני יעקב:

הסירו את אלהי הנכר וגו׳ -- הסירו את אלהי הנכר, אלין אנון דנטלו משכם מאני כספא ודהבא, דהוה חקיק עלייהו טעוא דלהון, רבי יהודה אמר, טעוון הוו מכספא ודהבא, ויעקב אטמין לון תמן, בגין דלא יתהנון מסטרא דע״ז, דאסיר ליה לבר נש לאתהני מניה לעלמין.

רבי יהודה ורבי חזקיה הוו אזלי בארחא, אמר רבי חזקיה לרבי יהודה, מאי דכתיב (ש״ב יב ל) **ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו, משקלה ככר זהב ואבן יקרה, ותהי על ראש דוד**, ותנינן שקוץ בני עמון מלכום שמיה, ודא הוא עטרת מלכם, מ״ט ותהי על ראש דוד, ומאי טעמא כתיב שקוץ, דהא בשאר טעוון עממיא עע״ז כתיב אלהי העמים, אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובהאי אמר שקוץ חד, א״ל ובכל טעוון עממיא עע״ז הכי קרא לון קב״ה, דכתיב (דברים כט טז) ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם, ומה דאמר ויקח את עטרת מלכם, דאיהו מלכום, הכי הוא ודאי, אלא איתי הגתי עד דלא אתגייר כדין איהו תבר לה להוא עטרת דאיהו מלכום, ההוא דיוקנא דחקיק עלה ופגים לה, כדין איהו עבד לה היתר לאתהני מנה, והות על רישיה, ותא חזי, שקוץ בני עמון חד חויא בסורטא הוה חקיק על ההוא כתרא, ובגין כך אקרי שקוץ זוהמא.

רבי יצחק אמר, **הסירו את אלהי הנכר**-- אלין שאר נשין דהוו מייתי בגווייהו, וכל נבזבזן דלהון, ועל דא כתיב ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, אלין נשין, וכל נבזבזן וכל טעוון דדהבא וכספא, ויטמון אותם יעקב, בגין דלא

דף קעג עמוד ב

יתהנון מסטרא דע״ז כלל.

תא חזי דיעקב גבר שלים בכלא הוה, והוה מתדבק ביה בקב״ה, מה כתיב, ונקומה ונעלה בית אל, ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, מיד ויתנו אל יעקב, מכאן דבעי בר נש לשבחא לקב״ה ולאודאה ליה, על נסין ועל טבאן דעבד עמיה, הדא הוא דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

תא חזי בקדמיתא כתיב, ונקומה ונעלה בית אל וגו׳, אכליל בנוי בהדיה, ולבתר כתיב ואעשה שם מזבח, ולא כתיב ונעשה, דאפיק לון מכללא דא, מאי טעמא, בגין דעליה הוה מלה, יעקב אתקין תפלת ערבית ודאי, ואיהו עבד מדבחא, ועליה הוה מלה, ובגין דאיהו עבר כל אינון עקתין מן יומא דערק קמיה דאחוה, דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, ואינון אתו לבתר לעלמא, ועל דא לא אעיל לון בהדיה, רבי אלעזר אמר, מכאן מאן דיתעביד ליה נסא איהו בעי לאודאה, מאן דאכיל נהמא בפתורא איהו בעי לברכא, ולא אחרא דלא אכיל מידי:

ויבן שם מזבח וגו׳ -- תא חזי כתיב ויבן שם מזבח, ולא כתיב (בהני מדבחן) דאסיק עליה נסכין ועלוון, אלא בגין דאתקין ההוא דרגא דאתחזי לאתתקנא, מזבח ליהו״ה, לאתתקנא דרגא תתאה, לחברא ליה בדרגא עלאה, ועל דא ויבן שם מזבח, דא דרגא תתאה, ליהו״ה דא דרגא עלאה, ויקרא למקום אל בית אל, שמא דא כשמא עלאה, בגין דכד אתנהרא, כדין כאמה בתה, וכלא חד.

כי שם נגלו אליו האלהי״ם -- בגין דאינון לא אשתכחו אלא בשכינתא, דהא שבעין הוו, דאינון משתכחי תדיר בהדי שכינתא, ושבעין קתדראי סחרניה דשכינתא, ועל דא כי שם נגלו אליו האלהי״ם, באתרא דאתגליא, דהא כתיב והנה יהו״ה נצב עליו:

ויעל מעליו אלהי״ם במקום אשר דבר אתו -- רבי שמעון אמר, מכאן דאתעביד רתיכא קדישא בהדי אבהן, ותא חזי, יעקב איהו רתיכא קדישא עלאה, דקיימא לאנהרא לסיהרא, ואיהו רתיכא בלחודוי, הדא הוא דכתיב ויעל מעליו אלהי״ם.

פתח ואמר (דברים ד ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהי״ם קרובים אליו, כיהו״ה אלה״ינו בכל קראנו אליו, תא חזי, כמה אינון חביבין ישראל קמי קב״ה, דלית לך עם ולישן בכל עמין עע״ז דעלמא דאית ליה אלהא דישמע לון, כמה דקב״ה זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישראל, בכל שעתא דאצטריך לון למשמע צלותא דאינון בעאן, בגין ההוא דרגא דלהון.

תא חזי, יעקב קרי ליה קב״ה ישראל, דכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, ויקרא את שמו, מאן ויקרא, דא שכינתא, כמה דאת אמר ויקרא אל משה, ויאמר לו אלהי״ם, לעיל אוקימנא, ישראל, דהא אשתלים בכלא כדקא יאות, וכדין אסתלק בדרגיה, ואשתלים בשמא דא, ועל דא ויקרא את שמו ישראל והא אתמר.

רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, ודאי הא דאמרת דיעקב שלימא דאבהן איהו, ואיהו אחיד לכל סטרין, וקרא שמיה ישראל, וכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, וכתיב ויקרא את שמו ישראל, אמאי אהדר קב״ה וקרא ליה יעקב בכמה זמנין, וכלא קרון ליה יעקב כמלקדמין, אי הכי מהו ולא יקרא שמך עוד יעקב, א״ל שפיר קא אמרת.

פתח ואמר (ישעיה מב יג) **יהו״ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה**. האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי כגבור יצא, גבור מבעי ליה, כאיש מלחמות, איש מלחמות מבעי ליה, אלא הא אתמר יהו״ה בכל אתר רחמי איהו ודאי,

דף קעד עמוד א

קב״ה יהו״ה שמיה איהו, דכתיב (ישעיה מב ח) אני יהו״ה הוא שמי, וחמינן דלזמנין אתקרי שמיה אלהי״ם, והוא דינא בכל אתר, אלא בזמנא דאסגיאו זכאין בעלמא, יהו״ה שמיה ואתקרי בשמא דרחמי, ובזמנא דאסגיאו חייבין בעלמא, אלהי״ם שמיה ואתקרי בשמא דאלהי״ם, כך בזמנא דיעקב לא הוה בין שנאין ולא הוה בארעא אחרא, קרי ליה ישראל, וכד הוה בין שנאין או בארעא אחרא קרי ליה יעקב.

א״ל עדיין לא אתיישבא מלה, דכתיב לא יקרא, והא אנן קרינן ליה, ומאי דאמרת דכד הוה בין שנאין או בארעא אחרא קרי ליה יעקב, תא חזי כתיב (בראשית לז א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, והא לא הוה בארעא אחרא, א״ל הא בקדמיתא אתמר, כמה דקב״ה לזמנין אתקרי יהו״ה ולזמנין אתקרי אלהי״ם, הכי נמי לזמנין אקרי ישראל ולזמנין אקרי יעקב, וכלא בדרגין ידיען, ומה דאתמר לא יקרא שמך עוד יעקב, לאתישבא בשמא דא.

אמר ליה אי הכי, הא כתיב (שם יז ה) ולא יקרא עוד את שמך אברם, והיה שמך אברהם, אמר ליה התם כתיב והיה, על דא קיימא בההוא שמא, אבל הכא לא כתיב והיה, אלא כי אם ישראל יהיה שמך, ולא כתיב והיה שמך ישראל, ואפילו בזמנא חדא סגי ליה, כל שכן דלזמנין כך ולזמנין כך, וכד אתעטרו בנוי בכהני וליואי, ואסתלקו בדרגין עלאין, כדין אתעטר בשמא דא תדיר.

עד דהוו אזלי, א״ל רבי יוסי לרבי אלעזר, הא אתמר דכד מיתת רחל נטלא ביתא מאן דאצטריך לאתתקנא בתריסר שבטין כדקא יאות, אמאי מיתת רחל מיד, א״ל למהוי שכינתא מתעטרא כדקא יאות, ולמהוי אם הבנים שמחה, וביה שריא (לעילא) לנטלא ביתא ולאתתקנא, ועל דא בנימן הוא תדיר במערב ולא בסטרא אחרא, וביה שריא לאתתקנא בתריסר שבטין, וביה שריא מלכותא דרקיעא לאשתמודעא בארעא.

ורזא דא בכל שירותא דאתיא לאשתמודעא בקשיו איהו, ועל דא אית בה דינא דמותא, ומתמן אתישבת, הכא כד בעא לאתתקנא ולנטלא ביתא, אתעביד דינא ברחל, ובתר כן אתתקנת לאתישבא. כד בעא לאשתמודעא מלכותא בארעא, שריא בדינא, ולא אתישבת מלכותא בדוכתא כדקא יאות, עד דאתער דינא בשאול לפום עובדוי, ולבתר אתישבת מלכותא ואתתקנת.

תא חזי כל שירותא תקיף ולבתר נייחא, בראש השנה שירותא תקיף, דכל עלמא אתדן כל חד וחד לפום עובדוי, ולבתר נייחא סליחה וכפורי, בגין דשירותא איהו משמאלא, ועל דא דינוי תקיפין, ולבתר אתער ימינא, ועל דא הוי נייחא. ולזמנא דאתי זמין קב״ה לאתערא בנייחא על שאר עמין עכו״ם, ולבתר יתתקף עלייהו בדינא קשיא, הדא הוא דכתיב (ישעיה מב יג) יהו״ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר, יהו״ה בקדמיתא דאיהו רחמי, ולבתר כגבור ולא גבור, ולבתר כאיש מלחמות ולא איש מלחמות, לבתר אתגלי תוקפא עלייהו, ויתתקף לשיצאה לון, דכתיב יריע אף יצריח על אויביו יתגבר, כתיב (זכריה יד ג) ויצא יהו״ה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב, וכתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו׳:

ויהי בצאת נפשה כי מתה, ותקרא שמו בן אוני, ואביו קרא לו בנימן. רבי יהודה פתח ואמר, (נחום א ז) טוב ה׳ למעוז ביום צרה ויודע חוסי בו, זכאה חולקיה דבר נש דאתתקף ביה בקב״ה, בגין דתוקפא דקודשא בריך הוא איהו תוקפא, ואוקמוה טוב ה׳, כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) טוב יהו״ה לכל, למעוז דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות, דכתיב (שם כח ח) ומעוז

דף קעד עמוד ב

ישועות משיחו הוא, ביום צרה, ביומא דעקו דעקין שאר עמין לישראל.

תא חזי מה כתיב (משלי כד י) **התרפית ביום צרה צר כחכה** -- מאי התרפית? מאן דאתרפי ידוי מקב״ה דלא לאתתקפא ביה, והיך יתתקף בר נש ביה בקב״ה, יתקיף באורייתא, דכל מאן דאתתקף באורייתא אתתקף באילנא דחיי, כביכול יהב תוקפא לכנסת ישראל לאתתקפא, ואי הוא יתרפי מאורייתא, מה כתיב התרפית, אי איהו אתרפי מן אורייתא, ביום צרה צר כחכה, ביומא דייתי ליה עקו, כביכול דחיק לה לשכינתא דאיהו חילא דעלמא.

דבר אחר: **צר כחכה** -- תא חזי בשעתא דבר נש אתרפי מאורייתא, ואזיל בארחא דלא כשרא, כמה בעלי דבבו זמינין ליה למהוי ליה קטיגורין ביומא דעקו, ואפילו נשמתיה דבר נש דאיהו חילא ותוקפא דיליה, איהו מארי דבבו לקבליה, דכתיב צר כחכה, בגין דאיהו צר לגביה.

אמר רבי אבא, בשעתא דבר נש אזיל בארחי דאורייתא, וכל ארחוי מתתקנן כדקא יאות, כמה סניגורין קיימין עליה לאדכרא ליה לטב. פתח ואמר (איוב לג כג) **אם יש עליו מלאך מליץ, אחד מני אלף, להגיד לאדם ישרו, ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר**. הני קראי אית לאסתכלא בהו, וכי לא אתגלי כלא קמי קב״ה, דאיהו צריך למלאכא דיימא קמיה טב או ביש, אלא ודאי אצטריך, דכד אית ליה לבר נש סניגורין לאדכרא זכו דידיה קמיה, ולא אית ליה (לבר נש) קטיגורין, כדין ויחננו, ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר.

תא חזי בהאי קרא תשכח ברירא דמלה, כתיב אם יש עליו מלאך, אי לא כתיב יתיר יאות הוה, אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתיב, ומאן איהו, דא הוא מלאך דממנא עמיה דבר נש בסטר שמאלא, דכתיב (תהלים צא ז) יפול מצדך אלף, ודא הוא סטרא דשמאלא, דכתיב בתריה ורבבה מימינך, אבל אחד מני אלף, דא הוא יצר הרע, דאיהו אחד מאינון (דאיהו) אלף דהוו לסטר שמאלא, בגין דאיהו סליק לעילא ונטיל רשו, ועל דא אי בר נש אזיל בארח קשוט, ההוא יצר הרע איהו עבד לו כמה דאתמר, דכתיב (משלי יב ט) טוב נקלה ועבד לו, כדין איהו סליק ואתעביד סניגורא, ואמר קמי קב״ה זכו עליה דבר נש, כדין קב״ה אמר פדעהו מרדת שחת. ועם כל דא לא אהדר בריקניא, בגין דאתיהיב ליה אחרא לשלטאה עלוי, וליטול נשמתיה מניה, בגין דאקדים חובוי דההוא בר נש, ואיהו כפר על האי, הדא הוא דכתיב מצאתי כפר למפדי ליה. דבר אחר: **מצאתי כפר** -- ההוא זכו דאמרת איהו עליה כפר, למפדי ליה דלא יחות לגיהנם ולא ימות, ועל דא מבעי ליה לבר נש למיהך בארח קשוט, ובגין דיהא ליה ההוא קטיגוריא סניגורא.

כגוונא דא ישראל ביומא דכפורי, דיהבי ליה שעיר, ואתעסיקו בהדיה עד דאתהדר עבד להו, וסליק וסהיד סהדותא קמי קב״ה, ואתעביד להו סניגורא, ועל דא אמר שלמה (שם כה כא) אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים, ועל האי יצר הרע אתמר.

ובגין דא ביום צרה, כד בר נש אתרפי מאורייתא, כביכול דחיק ליה קב״ה בהדיה דההוא יצר הרע, דאיהו אתעביד קטיגוריא, צר כחכה, צר כח כה, בגין דאתקרב קמיה לקטרגא ואתחלש חילא.

תא חזי **טוב יהו״ה למעוז ביום צרה** -- מאי ביום צרה? דא יעקב כד אתא עליה עשו לקטרגא ליה, ויודע חוסי בו, כד אתא עליה עקו דדינה, ותא חזי לית מקטרגא אשתכח עליה דבר נש אלא בזמנא דסכנה, ותא חזי בגין דיעקב אחר נדריה דנדיר קמי קודשא ב״ה, אתתקף דינא על ידא דמקטרגא דקטריג עליה דיעקב,

דף קעה עמוד א

ובעא דינא בשעתא דסכנה דהות רחל בה, אמר קמיה קב״ה, והא יעקב נדר נדריה ולא שלים, והא איהו תקיף מכלא, בעותרא ובבנין בכל מה דאצטריך, ולא שלים נדריה דנדר קמך, ולא נסבת עונשא מניה, מיד ותלד רחל ותקש בלדתה, מאי ותקש, דאתקשי דינא לעילא גבי מלאך המות, ואתענש יעקב בהאי, מאי טעמא, בגין דכתיב (משלי כב כז) ואם אין לך לשלם, למה יקח משכבך מתחתיך, ועל דא מיתת רחל, ואתמסר דינא על ידא דמלאך המות.

ותא חזי, בשעתא דאתא עשו מה עבד, וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ואת לאה וילדיה אחרונים, ואת רחל ואת יוסף אחרונים, מאי טעמא, בגין דדחיל עלה דרחל, דלא יסתכל ההוא רשע בשפירו דילה, ולא יקטרג ליה עלה, תו מה כתיב ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין, ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו, נשין מקמי גוברין, אבל ברחל מה כתיב, ואחר נגש יוסף ורחל, יוסף מקמי אמיה, ואיהו חפא עלה, ועל דא כתיב (בראשית מט כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, דאסגי גופיה וחפא על אמיה, עלי עין, עלי עינא דההוא רשע, והכא אתענשת על ידא דיצר הרע דקטרג בשעתא דסכנה, ואתענש יעקב על נדרא דלא שלים, ודא קשיא ליה ליעקב מכל עקו דעברו עליה, ומנלן דבגיניה דיעקב הוה, דכתיב (שם מח ז) מתה עלי רחל, עלי ודאי, על דאחרית נדרי.

רבי יוסי אמר, כתיב (משלי כז ב) **קללת חנם לא תבא**, ואוקמוה לו בויי"ו; דאי קללת צדיקא היא, אפילו דלא אתכון בה, כיון דנפקא מפומיה נטל לה ההוא יצר הרע וקטרג בה בשעתא דסכנה, יעקב אמר (בראשית לא לב) עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה, ואף על גב דאיהו לא הוה ידע, נטיל לה להחיא מלה ההוא שטן דאשתכח גבייהו תדיר בבני נשא, ועל דא תנינן לעולם לא יפתח בר נש פומיה לשטנא, בגין דנטיל החיא מלה וקטרג בה לעילא ותתא, כל שכן מלה דחכם או מלה דצדיקא, ועל תרין אלין אתענשת רחל:

ויהי בצאת נפשה כי מתה. אמר רבי אבא, וכי כיון דאמר ויהי בצאת נפשה לא ידענא כי מתה, אלא אצטריך, בגין דלא אהדרת לגופא יתיר, ומיתת רחל מיתת גופא, בגין דאית בני נשא דנפקי נשמתייהו ואהדרן לאתרייהו, וכמה דאת אמר (ש"א ל יב) ותשב רוחו אליו, (בראשית מב כח) ויצא לבם, (שיר ה ז) נפשי יצאה בדברו, (מ"א יז יז) עד אשר לא נותרה בו נשמה, אבל האי נפקת נשמתה ולא אהדרת לאתרה ומיתת רחל, ותקרא שמו בן אוני, דקשיו דדינא דאתגזר עלה, ויעקב אהדר ליה וקשיר ליה לימינא, בגין דמערב אצטריך לקשרא ליה לימינא, ואף על גב דאיהו בן אוני סטרא דדינא קשיא, בן ימין איהו, דהא בימינא אתקשרת, ואתקברת בארחא כמה דאתמר, האי אתגליא מיתתה וקבורתה, אבל לאה לא אתגליא מיתתה וקבורתה, ואף על גב דהני ארבע אמהן רזא אית לון, והא אוקמוה.

ויצב יעקב מצבה על קבורתה -- אמר רבי יוסי, מאי טעמא? בגין דלא אתכסיא אתרה עד יומא דזמין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא, כמה דאתמר עד היום, עד ההוא יומא ממש, רבי יהודה אמר, עד יומא דתהדר שכינתא בגלותהון דישראל בההוא אתר, כמה דאת אמר (ירמיה לא טו) ויש תקוה לאחריתך נאם יהו"ה ושבו בנים לגבולם, ודא אומאה דאומי לה קב"ה, וזמינין ישראל כד יתובון מן גלותא לקיימא על החיא קבורה דרחל ולמבכי תמן, כמה דאיהי בכאת על גלותהון דישראל, ועל דא כתיב (שם ח) בבכי יבאו ובתחנונים אובילם וגו', וכתיב (שם טו) כי יש שכר לפעולתך, ובההיא

דף קעה עמוד ב

שעתא זמינת רחל דאיהי בארחא למחדי בהו בישראל ועם שכינתא, ואוקמוה חברייא:

ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא, וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל, ויהיו בני יעקב שנים עשר -- רבי אלעזר אמר, ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא, דהא לאה ורחל מיתו, ונטלא ביתא מאן דנטיל, וכי סלקא דעתך דראובן אזיל ושכיב בהדה דבלהה, אלא כל יומא דלאה ורחל שכינתא שרייא עלייהו, והשתא דמיתו שכינתא לא אתפרשת מן ביתא, ושריא בביתא במשכנא דבלהה, ואף על גב דשכינתא בעיא לנטלא ביתא כדקא יאות, אלמלא יעקב לא אשתכח בזווגא דכר ונוקבא, לא שריא שכינתא באתגליא בביתא, ועל דא קיימא שכינתא במשכנא דבלהה, ואתא ראובן, ובגין דחמא דבלהה ירתא אתרא דאמיה, אזל ובלבל ערסא, ועל דקיימא שכינתא עלה, כתיב ביה וישכב את בלהה.

רבי ייסא אמר, דנאים על ההוא ערסא, ולא חייש ליקרא דשכינתא, ובגין כך לא אתפגים מחושבנא דשבטין, ואתא קרא ועביד חושבנא, בגין כך כתיב, בכור יעקב ראובן, ואיהו עבד רישא דכל שבטין.

רבי יהודה פתח ואמר, (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו"ה וגו', כל ארחוי דקב"ה כלהו ישרים וארחוי קשוט, ובני עלמא לא ידעין, ולא משגיחין על מה אינון קיימין, ועל דא וצדיקים ילכו בם, בגין דאינון ידעין ארחוי דקב"ה ומשתדלי באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא איהו ידע ואזיל בהו, דלא סטי לימינא ולשמאלא, ופושעים יכשלו בם, אלין אינון חייבין דלא משתדלי באורייתא, ולא מסתכלן בארחוי דקב"ה, ולא ידעין לאן אורחי אזלין, ובגין דלא ידעי לאסתכלא, ולא משתדלי באורייתא, אינון כשלי בהו באינון ארחוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

תא חזי כל בר נש דאשתדל באורייתא, כד נפיק מהאי עלמא, נשמתיה סלקא באינון ארחין ושבילין (דאינון באורייתא) דאורייתא, ואינון ארחין ושבילין דאורייתא ידיען אינון, ואינון דידעי ארחוי דאורייתא בהאי עלמא, יהכון בהו בההוא עלמא כד יפקון מהאי עלמא, ואי לא אשתדלו באורייתא בהאי עלמא, ולא ידעין ארחין ושבילין, כד יפקון מהאי עלמא לא ינדעון למיהך באינון ארחין ושבילין וכשלין בהון, כדין יהך בארחין אחרנין דלאו אינון ארחין דאורייתא, ויתערון ליה בכמה דינין ואתענש בהו. ומאן דאשתדל באורייתא, מה כתיב (משלי ו כב) בשכבך תשמור עליך, והקיצות היא תשיחך, בשכבך בקברא אורייתא תצור עליך מדינא דההוא עלמא, והקיצות, כד קב"ה יתער רוחין ונשמתין לאחייא מתייא, כדין היא תשיחך, היא תהא סניגוריא על גופא, בגין דיקומון אינון גופין דאשתדלו באורייתא כדקא יאות, ואלין אינון דיקומון בקדמיתא לחיי עלמא, כמה דאת אמר (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם וגו', ואלין אינון לחיי עולם, בגין דאתעסקו בחיי עולם דאיהי אורייתא.

ותא חזי, כל אינון דאשתדלו באורייתא, ההוא גופא יתקיים, ואורייתא תגין עליה, מאי טעמא בגין דבההיא שעתא יתער קב״ה, חד רוחא דכליל מארבע רוחין, וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין אזדמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא, לאחייא לון בהאי רוחא בגין דיתקיים לעלמין.

ואי תימא הא כתיב, (יחזקאל לז ט) מארבע רוחות באי הרוח, אמאי לא אתקיימו, דהא כלהו מיתו כמלקדמין, תא חזי ההוא זמנא דאוקים קב״ה על ידא דיחזקאל אינון מתייא, ההוא (זמני דאתא) רוחא אף על גב דהוה מארבע רוחייא, לא נחית לקיימא לון בקיומא, אלא לאחזאה דזמין קב״ה לאחייא מתייא בההוא גוונא, ולקיימא לון ברוחא

דף קעו עמוד א

דאתכליל בהאי גוונא, ואף על גב דאהדרו גרמין בההיא שעתא כמה דהוה, קב״ה בעא לאחזאה לכל עלמא דאיהו זמין לאחייא מתייא, (מה כתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתיך נבלתי יקומון, על דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא), (נ״א, ועל דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא, מה כתיב מארבע רוחות בואי הרוח, רוחא דאתכלילת בארבע), בגין דקב״ה זמין לקיימא להו קיומא שלים בעלמא כדקא יאות, ואינון דאשתדלו באורייתא בהאי עלמא, היא קיימא עליה דבר נש, ואתעבידת סניגוריא קמי דקב״ה.

רבי שמעון אמר כל אינון מלין דאורייתא, וכל ההיא אורייתא דאשתדל בה בר נש בהאי עלמא, אינון מלין וההיא אורייתא קיימא קמי קב״ה ואמרת קמיה, והיא ארימת קלין ולא אשתכחת, ולההוא זמנא איהי תשיח ותימא כפום דאתדבק בר נש ואשתדל בהאי עלמא, ועל דא אינון יקומון בקיומא שלים לחיי עלמא כדקאמרן, ובגין כך (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו״ה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

רבי חייא פתח ואמר, (ש״א ב כב ק=זהר חלק א קעו א) ועלי זקן מאד, ושמע את אשר יעשון בניו לכל ישראל, ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד, וכי סלקא דעתך דכהני יהו״ה דיעבדון עבידתא דא, והא מקדמת דנא אתמר ופרישת אורייתא ההוא חובא דלהון, דכתיב (שם יז) כי נאצו האנשים את מנחת יהו״ה, וכתיב (שם יג) ומשפט הכהנים את העם כל איש זובח וגו׳, וכתיב (שם טו) גם בטרם יקטירון את החלב, ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח, תנה בשר לצלות לכהן וגו׳, וכתיב (שם טז) ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה, ועל דא (שם יז) ותהי חטאת הנערים גדולה מאד וגו׳, וכל דא לא הוו נטלין אלא מאינון חולקין דהוו להו לכהני למיכל מניה, ועל דהוה קליל קרבנא בעינייהו אתענשו, והכא אמר את אשר ישכבון את הנשים הצובאות.

אלא ח״ו דהוו עבדי עבירה דא, כל שכן באתרא קדישא ההוא, דלא יקומון כל ישראל ויקטלון להון, אלא בגין דהוו מעכבי לון לאעלא למקדשא, ומחאן בידיהון דלא לאעלא למצלי צלותא עד דקורבניא אתעבידו, בגין דאינון לא מייתין קרבנין למיטל חולקא מנייהו, ובגין כך מעכבין לון, ובגין כך אינון נשין הוו בעאן מנייהו לאעלא תמן, ועל דא כתיב את אשר ישכבון את הנשים, דמעכבי לון כדקאמרן.

כגוונא דא **וישכב את בלהה**, חס ושלום דאיהו שכב עמה, אלא בגין דעכב לה לשמשא באבוי שמושא דמצוה, ודא הוא בלבולא דערסא, ועבד לקביל שכינתא עבידתא דא, דבכל אתר דשמושא דמצוה אשתכח, שכינתא שריא על ההוא אתר ואשתכח תמן, ומאן דגרים לעכבא שמושא דמצוה, גרים דיסתלק שכינתא מעלמא, ועל דא כתיב (בראשית מט ד) כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה, ובגין דא כתיב וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל, ויהיו בני יעקב שנים עשר, כלהו הוו במניינא, ולא גרע מזכותא דלהון כלום.

רבי אלעזר אמר, מאי טעמא בקדמיתא ישראל, ולבתר יעקב, דכתיב וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר, אלא כד אתא ראובן ובלבל ההוא ערסא, אמר ומה, תריסר שבטין הוו ליה לאבא לקיימא בעלמא ולא יתיר, והשתא בעי לאולדא בנין, דילמא אנן פגימין דאיהו בעי לאולדא אחרנין כמלקדמין, מיד בלבל ההוא ערסא, ואתעכב ההוא שמושא, כאילו עבד קלנא לגבי שכינתא דשריא על ההוא ערסא.

ועל דא כתיב וישמע ישראל, דהא בשמא דא אסתלק גו תריסר דאתכסיין, דאינון תריסר נהרי אפרסמונא דכיא, ויהיו בני יעקב שנים עשר, אלין תריסר שבטין דשכינתא אתתקנת בהו, ומאן אינון, אלין דאורייתא אהדרת ועביד לון חושבנא

דף קעו עמוד ב

כמלקדמין, כלהו קדישין כלהו אתחזיין לגבי שכינתא, לאסתכלא בקדושה דמאריהון, דאילו עבד ההוא עובדא, לא ייתי ראובן במניינא, ועם כל דא אתענש, דאתנטיל בכורתיה מניה, ואתיהיב ליוסף, כמה דאת אמר (דה״א ה א) ובני ראובן בכור ישראל, כי הוא הבכור, ובחללו יצועי אביו נתנה

בכורתו ליוסף.

תא חזי (דניאל ב כ) להוא שמיה דאלהא מברך מן עלמא ועד עלמא, (שם ד לד) די כל מעבדוהי קשוט, וארחתיה דין, וכל מה דאיהו עביד כלא איהו בחכמתא עלאה, תא חזי כמה גרים עובדא דבר נש, דהא כל מאי (מאן) דאיהו עביד, כלא אתרשים וקיימא קמי דקב״ה, דהא יעקב בשעתא דעאל לגבה דלאה, כל ההוא ליליא רעותיה ולביה הוה ברחל, דחשיב דרחל איהי, ומההוא שמושא וטפה קדמאה, ומההוא רעותא אתעברת לאה ואוקמוה, דהא אלמלא דיעקב לא ידע, לא יסתליק ראובן בחושבנא, ועל דא לא אסתלק בשמא ידיעא, אלא שמיה סתם ראובן, ועם כל דא אהדר עובדא לאתריה, כמה דההוא רעותא קדמאה אתעבידת ברחל, ההוא רעותא אתהדרת בה, דהא בכורתיה אהדרת ליוסף בוכרא דרחל, אתר דרעותא הות ברחל, וכלא סליק באתריה, בגין דכל עובדוי דקב״ה כלהו קשוט וזכו.

רבי חזקיה אשכחיה יומא חד לרבי יוסי, דהוה משתמיט ספסינא גו קטרי דנורא, והוה סליק קטורא דתתנא לעילא, א״ל אילו קטורא דתננא דקרבנא דהוה סליק על גבי מדבחא, הוה סליק תדיר כי האי גוונא, לא שריא רוגזא בעלמא, וישראל לא אתגלו מעל ארעא.

פתח רבי יוסי ואמר, (שיר ג ו) **מי זאת עולה מן המדבר, כתמרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל. מי זאת עולה** -- תא חזי בזמנא דהוו אזלי במדברא, שכינתא אזלא קמייהו ואינהו הוו אזלי אבתרה, דכתיב (שמות יג כא) ויהו״ה הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך, ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו׳, ובגין כך כתיב (ירמיה ב ב) כה אמר יהו״ה זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר וגו׳, ושכינתא הוה אזלא וכלהו עננ יקר בהדה, וכד הוה שכינתא נטלא, הוו נטלין, כמה דכתיב (במדבר ט יז) ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וגו׳, וכד איהי סלקא, ההוא עננא סלקא עד לעילא, וכל בני עלמא חמאן, ושאלי ואמרי, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן, ההוא עננא דשכינתא אתחזיא עשן.

מאי טעמא איהי עשן, בגין דנורא דאדליק אברהם, ויצחק בריה הוה אחיד בה, ולא אעדי מינה, וכד אתאחדת ההוא נורא בגווה, הוה סליק עננא (נ״א תננא). ועם כל דא, מקטרת מר ולבונה, מאי מקטרת, מתקטרא בתרין סטרין אחרנין, עננא דאברהם לימינא, עננא דיצחק לשמאלא, מכל אבקת רוכל דא יעקב. דבר אחר דא יוסף הצדיק, בגין דארונא דיוסף הוה אזיל לגביה, אמאי רוכל, בגין דהוה רכיל לאחוי לגביה דאבוי. דבר אחר אמאי רוכל, אלא מה חנוני דא, קטירי דקוסטרי ואבקי דפולמי כלהו בידיה, הכי נמי יוסף איהו קיומא דאורייתא, בגין דאיהו קיים לה, בגין דכל פקודי אורייתא מתקשרן בנטירו דברית קדישא, ועל דא שכינתא מתקטרא באברהם יצחק.

ויעקב ויוסף כחדא אינון, ודיוקנא חדא להו, הדא דכתיב (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף, ובגין כך מכל אבקת רוכל, בגין דמאתר דנהרא דנגיד ונפיק אשתקייא כלא, ונהירו כל אנפין. ותא חזי כד הוו ישראל בארעא והוו מקריבין קרבנין, כלהו הוו מתקרבין לגבי קב״ה כדקא יאות, וכד קרבנא אתעביד, ותננא סליק בארח מישר, כדין הוו ידעי דתננא דמדבחא אדליק

דף קעז עמוד א

בוצינא דאתחזיא לאדלקא, וכל אנפין נהירין ובוצינין דלקין.

ומיומא דאתחריב בי מקדשא, לית לך יומא ויומא דלית ביה זעימו ורוגזא, כמה דאת אמר (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום, ואתפרש חדוה מעילא ומתתא, וישראל אזלין בגלותא, ואינון ברשו דטעוון אחרנין, וכדין אתקיים קרא, דכתיב (דברים כח סד) ועבדת שם אלהים אחרים, וכל דא למה, בגין דכתיב (שם מז) תחת אשר לא עבדת את יהו״ה אלהי״ך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, מאי מרוב כל, הכא מרוב כל, והתם (שם נז) בחסר כל, עד דיתער קב״ה ויפרוק לון מביני עממיא, כמה דאת אמר (שם ל ג) ושב יהו״ה אלהי״ך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהו״ה אלהי״ך שמה, וכתיב (שם ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו׳.

ואלה תולדות עשו הוא אדום. תא חזי בחיי יצחק לא אתמנון בנוי דעשו, כמה דאתמנון בנוי דיעקב, דהא עד לא מית יצחק אתמנון, אבל בעשו מה כתיב ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים, ויקברו אתו עשו ויעקב בניו, בתריה מה כתיב, ואלה תולדות עשו הוא אדום, מאי טעמא, בגין דהא בחולקיה ובאחסנתיה ועדביה לאו איהו אלא יעקב ובנוי, ובגין כך יעקב ובנוי אינון חולקיה דקב״ה ועאלין בחושבנא, אבל עשו דלאו איהו בחולקא דבסטר דמהימנותא, עביד חושבניה לבתר דמית יצחק, ואתפרש חולקיה לאתר אחרא.

תא חזי לבתר דמית יצחק ועשו אתפרש לסטריה, מה כתיב ויקח עשו את נשיו וגו׳ מפני יעקב אחיו, דשבק ליה ליעקב קרן וריוח, שעבודא דמצרים וארעא, וזבין ליה חולקיה מן מערתא דכפלתא, ואזל ליה מן ארעא ומן מהימנותא ומחולקיה דאזל ליה מכלא. תא חזי כמה הוה חולקיה דיעקב טבא

בכלא, בגין דלא אשתאר עשו בהדיה, ואתפרש מניה ואזל ליה לחולקיה ולעדביה, ואשתאר יעקב אחיד באחסנת אבוי ובאחסנת אבהתוי, ועל דא וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, מאי מפני יעקב אחיו, דלא בעא חולקיה ואחסנתיה ועדבא דמהימנותא דיליה, זכאה חולקיה דיעקב, עליה כתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו״ה עמו יעקב חבל נחלתו.

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. רבי ייסא פתח ואמר (עובדיה א ב) **הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד** -- תא חזי כד עבד קב״ה עלמא, ופלג ארעא לשבעה תחומי פליגין, לקביל שבעין רברבין ממנן, וקב״ה פליג לון לשבעין עמין כל חד וחד כדקא חזי ליה, כמה דאת אמר (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים, ומכלהו רברבן ממנן דאתמסרו לשאר עמין, לא אית בהו בזוי קמיה כממנא דעשו, מאי טעמא, בגין דסטרא דעשו סטרא מסאבא איהו, וסטרא דמסאבא איהו קלנא קמי קב״ה, מאינון דרגין זעירין דבתר ריחיא סריקתא דקוסטרי סומקי קא אתיא, ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד, דכתיב (בראשית ג יד) על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך, מאד, כמה דאת אמר (שם) ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה.

תא חזי בדרגין תתאין אית דרגין על דרגין, כולהו משניין דא מן דא, וכלהו דרגין קפטירין אלין, וקשירין אלין באלין, ומלכו אתפרש דא מן דא, ומלכו אתקשר במלכו, דא עייל ודא סליק, אחידן בקשרא חדא.

ההוא קשרא משחתא חדא ליה, ותלת תלת קשרין להההיא משחתא, בכל קשרא וקשרא חד עטרא, ובכל עטרא ועטרא חד קפסורא, ואתמנא בעטורא דלעילא, ואתמנא ונחית לתתא, עד דאתקשרו ביה ככביא ומזלי, כל חד וחד אתפרש ביה חד

דף קעז עמוד ב

ככבא וחד מזלא, וכל ככביא זמינין אינון באינון דרגין דלעילא, ועל דא כל דרגא ודרגא אתעטר באתרין ידיען כדקא חזי, וכד מתפרשן דרגין, אשתכח קטורא דפוסתקא, עד דאתקשרא בסטרא דאתחזי לון.

וסטרי דדרגי מסאבי דאינון בסטר שמאלא, כלהו מתפרשן לכמה ארחין ושבילין, מסטרי גבורן סומקן, ובגין כך תליין גבורן לתתא לאלף אלפין ורבו רבבן, ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד כדקאמרן.

תא חזי **ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום**: **בארץ**-- בסטרא דדרגא דיליה דאיהו דרגא דעשו, דכתיב עשו הוא אדום, וכלהו קאתו מסטרא דרוח מסאבא, לפני מלך מלך לבני ישראל, בגין דאינון דרגין דקיימין בי תרעי לתתא קדמאי, ובגין כך אמר יעקב יעבר נא אדני לפני עבדו, בגין דדרגין דיליה קדמאין אינון לאעלא, ובגין כך לפני מלך מלך לבני ישראל, דעד כען לא מטא זמנא דמלכו שמיא לשלטאה, ולאתאחדא בבני ישראל, ובגין כך אמר יעבר נא אדני לפני עבדו, וכד שלימו אלין דרגין בקדמיתא, לבתר אתער מלכו שמיא לשלטאה על תתאי, וכד שרא, שרא בזעירא דכל שבטין דאיהו בנימן, כמה דאת אמר (תהלים סח כח) שם בנימין צעיר רודם וגו׳, וביה שארי לאתערא מלכותא, לבתר אתא מלכותא באתריה, ואתקיים בהדיה דלא תעדי לעלמין.

רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה מד א) **ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו, כה אמר יהו״ה עושך ויוצרך מבטן יעזרך, אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו**. תא חזי כמה אבטח לון קב״ה לישראל בכמה אתר, (ד״א ל״ג בגין) למזכי להו לעלמא דאתי, דהא לא אתרעי לחולקיה לכל עם ולישן בר לישראל בלחודוי, ובגין כך יהב לון אורייתא דקשוט, למזכי בה ולמנדע ארחוי דקב״ה, בגין דירתון ארעא קדישא, דכל מאן דזכי בהאי ארעא קדישא, אית ליה חולקא לעלמא דאתי, כמה דאת אמר (שם ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, והא אתמר.

תלת דרגין הכא, בקדמיתא יעקב, ולבתר ישראל, ולבתר ישורון, תא חזי יעקב הא אוקמוה, ישראל אוף הכי נמי, ואף על גב דדרגין אינון חד, ישורון אמאי אקרון ישראל בשמא דא, אלא ישראל וישורון כלא חד, ישורון, כמה דאת אמר (איוב לג כז) ישור על אנשים, בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא, ובגין אינון תרין שורין אקרי ישורון, ודא הוא ישראל, ישראל על דנטיל רבו ותוקפא מכלא, ישראל (ס״א ישורון) על אינון חולקי תרין סטרין תרין שורין כדקא אמרן, וכלא חד, ואינון שמהן כלהו סלקי לחד. יעקב עבדי, זמנין דאיהו עבד, כעבדא דאית ליה פקודא דמאריה ולמעבד רעותיה, וכן ישראל בחרתי בו, לאשראה עליה, וכלא ברזא עלאה איהו. כתיב (ישעיה מג א) בוראך יעקב, ויוצרך ישראל, וכתיב כה אמר יהו״ה עושך, כל אלין דרגין סלקין לחד והא אתמר, בור״א, יוצ״ר, עוש״ה, וכלהו דרגין אלין על אלין, וכלהו חד, זכאה חולקהון דישראל דקב״ה אתרעי בהו מכל

עמין עעכו״ם, בגין דבכלהו כתיב (ירמיה י טו) הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו, בשעתא דקב״ה זמין לבערא לון מן עלמא, וישתאר הוא בלחודוי, כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהו״ה לבדו ביום ההוא.

רבי יהודה פתח ואמר, (שם מא יד) **אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל, אני עזרתיך נאם יהו״ה, וגואלך קדוש ישראל**. תא חזי כל עמין עעכו״ם דעלמא קב״ה יהב לון לממנן שלטנין ידיעין כמה דאתמר, וכלהו אזלי בתר אלההון, כמה דכתיב (מיכה ד ה) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, וכלהו אושדין דמין ומגיחין קרבא, גזלין וקפחין ומנאפין, ואתערבי

דף קעח עמוד א

בכמה עובדין לביש, ואתתקפו בחילהון לאבאשא, וישראל לית לון תוקפא וחילא לנצחאה לון בר בפומהון, כתולעתא דא דלית לה תוקפא וחילא אלא בפומא, ובפומא מתבר כלא, ועל דא אקרון ישראל תולעת.

תו **אל תיראי תולעת יעקב** -- מה תולעת לית לבריה דעלמא כהאי תולעת דמשי דסיסטרא, דמנה נפקי כל לבושי יקר טיסטרי דמלכין, לבתר זרע זרעין ומית, ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מניה אתקיים כמלקדמין, והא איהו בקיומא, כך ישראל אינון כהאי תולעת, דאף על גב דמתין, יתהדרון ויתקיימון בעלמא כמלקדמין, והא אתמר (ד״א ל״ג דכתיב) (ירמיה יח ו) כי כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל, מאי כחמר, אלא דא הוא חמר דההוא זכוכית, דאף על גב דאתבר אתתקן, ואית ליה תקנה כמלקדמין, מתי ישראל, דא אילנא דחיי, דבגין דישראל אינון אתדבקו באילנא דחיי, בגין כך יהא חיין להון ויקומון מעפרא, ויתקיימון בעלמא, ויהון לעם חד למפלח ליה לקב״ה, כמה דאת אמר (צפניה ג ט) לקרא כלם בשם יהו״ה לעבדו שכם אחד.

רבי אלעזר ורבי יצחק הוו אזלי בארחא, ומטא זמנא דקריאת שמע, וקם רבי אלעזר וקרא ק״ש וצלי צלותיה, לבתר אמר ליה רבי יצחק, והא תנינן דעד לא יפוק בר נש לארחא אבעי ליה לנטלא רשו ממאריה ולצלי צלותיה, אמר ליה בגין דכד נפיקנא לא הוה זמן צלותא, ולא מטא זמנא דק״ש, השתא דשמשא נהיר צלינא, אבל עד לא נפקנא לארחא בעינא בעותא מניה ואמלכנא ביה, אבל צלותא דא לא צלינא, דהא אנא אשתדלנא באורייתא מפלגות ליליא, וכד אתא צפרא עד כען לא הוה עדנא לצלי צלותא.

בגין דההיא שעתא דקדרותא דצפרא אשתכח, אתתא משתעיא בבעלה, ואינון ברזא כחדא, דבעיא איהי למיהך למשכנא בעולמתהא דיתבי בהדה, ובגין כך לא בעי ליה לבר נש למפסק מלייהו דמתחברן כחדא, ולאעלא מלה אחרא בינייהו, והשתא דנהיר שמשא הוא עידן צלותא לצלאה, כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים עב ה) ייראוך עם שמש, מהו עם שמש, לנטרא נהורא דשמשא בהדן, לאנהרא לה, דהא יראה בהדי שמשא אצטריך ולא לאפרשא לון, וכד לא נהיר יממא לאו הוא יראה בהדי שמשא, וצריכא לחברא לון כחדא, ודא הוא עם שמש.

אזלי, כד מטו חד בי חקל, יתבו, זקפו עינייהו וחמו ליה לטורא דהוו סלקו ברומיה בריין משניין, דחיל רבי יצחק, אמר ליה רבי אלעזר אמאי דחילת, אמר ליה חמינא דהאי טורא איהו תקיף, וחמינא אלין בריין דאינון משניין, ודחילנא דלא יקטרגו לן, א״ל מאן דדחיל, מחטאוי דבידיה אית ליה למדחל, תא חזי לאו אלין מאינון בריין תקיפין דהוו משתכחין בטוריא.

פתח ואמר **ואלה בני צבעון ואיה וענה וגו׳, הוא ענה אשר מצא את הימים וגו׳** -- האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי לאו אלין אינון דכתיב בהו (דברים ב י) האימים לפנים ישבו בה וגו׳, ובני עשו יירשום וגו׳, אבל אלין דקאמר קרא אשר מצא את הימים במדבר, ימם כתיב, אלין הוו בריין משניין.

דכד הוה אתתרך קין מעל אפי ארעא, כדכתיב (בראשית ד יד) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר, וכתיב (שם טז) וישב בארץ נוד ואוקמוה, מבני בנוי בסטרא דרוחין ועלעולין ומזיקין, ואלין קיימו, דהא כד בעא לאתקדשא יומא דשבתא, אתברון מההוא סטרא רוחין קיימין, טסירין (נ״א טהירין) בלא גופא, ואלין לאו אינון מיומא דשבתא ולא מיומא שתיתאה, ואשתארו אלין תרין יומין בהו בספקא, ובגין כך לא אתקיימו לא

דף קעח עמוד ב

מהאי ולא מהאי, ואזלו ואתפשטו בההוא סטרא דקין, ואגלימו בההוא סטרא, ולא אתגלימו לאתקיימא, ואקרון ימ״ם חסר דלא אתקיימו לא ביומא דא ולא ביומא דא, ואתחזון לבני נשא, ואיהו אשכח לון, ואולפי ליה לאייתאה ממזרין לעלמא, ואינון אזלי ביני טוריא, וקיימין בגופא זמנא חדא ביומא, ולבתר מתפשטי מניה.

תא חזי ענה דא איהו ממזרא הוה, דאתא צבעון על אמיה ואוליד ממזרא, ודא אתא מסטרא דרוח מסאבא דאתדבק ביה, ובגין כך אשכח לון, והוו אולפי ליה כל זינין דסטר מסאבא בגין דא. ותא חזי אלין אינון וכמה אחרנין מתפרשן אלין מאלין, כלהו אתיין מההוא סטרא, ואזלי במדברא ואתחזון תמן, בגין במדברא אתר חרוב, ואיהו בי מותבא דלהון, ועם כל דא כל בר נש דאזיל באורחוי דקב״ה ודחיל ליה לקב״ה, לא מסתפי מנייהו, אזלו ואעלו בטורא, אמר רבי יצחק, כגוונא דא כל אינון טורין חרובין אתר בי מותבא דלהון, א״ל הכי הוא, וכל אינון דמשתדלו באורייתא, עלייהו כתיב (תהלים קכא ה) יהו״ה ישמרך מכל רע, ישמר את נפשך, יהו״ה ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם.

פתח רבי אלעזר ואמר (שם קיא א) **הללויה אודה יהו״ה בכל לבב בסוד ישרים ועדה** -- האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, דוד מלכא כל יומוי הוה משתדל בפולחנא דקב״ה, והוה קם בפלגות ליליא, ומשבח ומודה בשירין ותושבחן, בגין לאתתקנא דוכתיה במלכו דלעילא, דכד אתער רוח צפון בפלגות ליליא, הוה ידע דקב״ה בההיא שעתא יתער בגנתא דעדן לאשתעשע עם צדיקייא, ואיהו הוה קם בההיא שעתא ואתגבר בשירין ותושבחן, עד דסליק צפרא, בגין דכד קב״ה אשתכח בגנתא דעדן, הא אוקימנא דאיהו וכל צדיקייא דבגנתא, כלהו צייתין לקליה, כדכתיב (שיר ח יג) חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ולא עוד אלא דחוטא דחסד משיך עליה ביממא, כמה דאתמר, דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו״ה חסדו ובלילה שירה עמי, ולא עוד אלא דאינון מלין דאורייתא דאיהו אמר, כלהו סלקין ומתעטרין קמי קב״ה, ובגין כך דוד מלכא הוה משתדל בליליא בפולחנא דמאריה.

תא חזי הללויה, בכל אינון שירין ותושבחן דקאמר דוד, הא תנינן, דלעילא מכלהון הוא הללויה ואוקמוה, מאי טעמא, בגין דכליל שמא ושבחא כחדא, מאי שמא ושבחא, שמא דא י״ה, שבחא מאן איהו, אלא דא כנסת ישראל דאיהו (הלל בגימ׳ ה״ס שהוא אדני) מתקנא שבחא תדיר לקב״ה ולא אשתכחת, כמה דאת אמר (שם פג ב) אלהי״ם אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, בגין דסדורא דשבחא איהי מסדרת ומשבחת תדיר לגביה, ובגין כך שמא ושבחא כחדא.

אודה יהו״ה בכל לבב -- כמה דאוקמוה ביצר הטוב וביצר הרע, בגין דאינון משתכחי תדיר לגביה דבר נש, כמה דאת אמר (דברים ו ה) בכל לבבך ואוקמוה, בסוד ישרים (ועדה) אלין אינון ישראל, דכל דרגין בהו מתעטרן, כהני וליואי, צדיקי וחסידי, ישרים ועדה, כמה דאת אמר (תהלים פב ב) נצב בעדת אל, ואינון רזא דקב״ה אתעטר בהו, ובגין כך בעי בר נש לשבחא ליה לקב״ה תדיר, בגין דאיהו אתרעי בשירין ותושבחן, ומאן דידע לשבחא ליה לקב״ה כדקא יאות, קב״ה קביל צלותיה ושזיב ליה, הדא הוא דכתיב (שם צא יד טז) אשגבהו כי ידע שמי וגו׳, ארך ימים וגו׳.

פתח רבי יוסי ואמר, (שם לב ז) אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה, אתה סתר לי, דא קב״ה דאיהו סתרא ומגן לבר נש דאזיל בארחי דאורייתא, ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי, דלא יכלין לאבאשא ליה, מצר תצרני, מעילא ומתתא, לעילא אית ליה לבר נש מארי דבבו, לתתא אוף הכי נמי, ומאן איהו דא יצר הרע,

דף קעט עמוד א

דאיהו צר לעילא וצר לתתא, ואלמלא יצר הרע, לא אשתכח מארי דבבו לבר נש בעלמא, בגין כך מצר תצרני.

רני פלט תסובבני סלה -- יסובבני סלה מבעי ליה, מאי תסובבני, אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה, תסובבני בהו לשזבא לי בארחא, והאי קרא איהו כסדרא ואיהו למפרע, מהאי גיסא ומהאי גיסא. תא חזי באלין שירין ותושבחן דקאמר דוד, אית בהון רזין ומלין עלאין ברזי דחכמתא, בגין דכלהו ברוח קודשא אתאמרו, דהוה שרא רוח קודשא עליה דדוד והוה אמר שירתא, ובגין כך כלהו ברזי דחכמתא אתאמרו.

פתח ר׳ אלעזר ואמר, (תהלים קיח יג) דחה דחיתני לנפול ויהו״ה עזרני, דחה דחיתני, דחה דחוני מבעי ליה, מאי דחה דחיתני, אלא דא סטרא אחרא דדחייא ליה לבר נש תדיר, ובעי לדחייא ליה ולאסטאה ליה מעם קב״ה, ודא הוא יצה״ר דאשתכח לגביה דבר נש תדיר, ולקבליה אהדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול, בגין דאיהו הוה אשתדל לגביה בכל אינון עקתין לאסטאה ליה מעם קב״ה, ועליה אמר דוד דחה דחיתני לנפול בגיהנם, ויהו״ה עזרני, דלא אתמסרנא בידך.

ועל דא אית ליה לבר נש לאזדהרא מניה, בגין דלא ישלוט עליה, וקב״ה כדין נטיר ליה בכל ארחוי, דכתיב (משלי ג כג) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף, (שם ד יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל, וכתיב (שם יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. אמר רבי יהודה, זכאין אינון ישראל דקב״ה נטיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי, דכתיב (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ:

ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן: